



Hrad Buchlov – výsledky aktuálních průzkumů a jejich presentace

Radim Vrla

Hrad Buchlov patří neodmyslitelně do panoramatu Uherskohradištska (obr. 1). Díky svému složitě utvářenému organismu, uchovávajícím nesmírně cenné pozůstatky bouřlivého stavebního vývoje od 1. poloviny 13. do 17. století, ale taky kvůli neopakovatelné atmosféře jeho areálu je právem řazen k nejcenějším objektům hradní architektury České republiky. V rozporu s tímto konstatováním stojí relativně malá hloubka poznání jeho stavebního vývoje. V roce 2012 byl dokončen stavební průzkum severního křídla jádra hradu Buchlova. Průzkumné práce zde prováděl NPÚ ÚOP v Kroměříži a na jejich počátku stálo několik

1. půlka 13. století. K nejstarší stavební etapě hradu jsou řazeny některé zčásti dochované objekty v jižním traktu jádra (vstupní objekt v jihovýchodní části a k němu přiléhající budova, považovaná za palác – srov. obr. 2), druhotně osazené architektonické detaily, a dvojice mohutných, hranolových věží, které uzavírají dispozici jádra na západní a východní straně.²⁾ Na severní straně je předpokládáno, že jádro zde uzavírala polygonálně zalamovaná hradba, před jejíž vnější líc věže předstupovaly jen minimálně. Vstup do hradního jádra je některými badateli situován právě do této hradby a to při severním boku západní věže.³⁾



Obr. 1: Hrad Buchlov, celkový pohled od jihovýchodu (Vrla 2012).

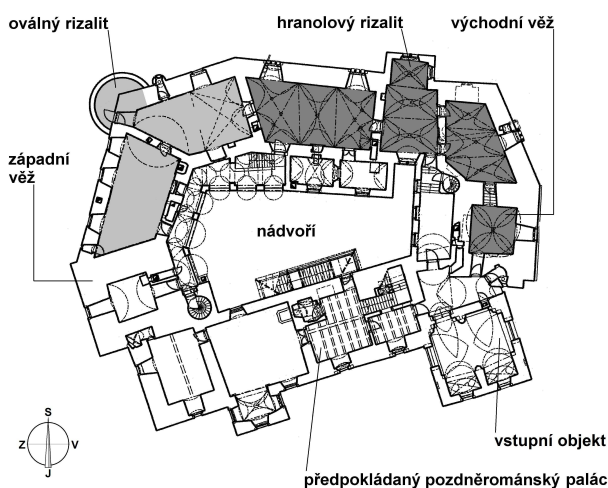
drobných operativních dokumentací v půdních prostorách a na vnější fasádě. Jejich výsledky byly natolik zajímavé, že po dohodě se správou objektu byly průzkumné a dokumentační práce rozšířeny i na interiéry této části hradního jádra. Správa hradu poskytla zpracovateli aktuální, moderní zaměření hradu, které se stalo důležitým podkladem průzkumu. Ve finále pak bylo možno stanovit nové teze, které umožňují nový pohled na stavební vývoj této části hradu.¹⁾

Výsledky průzkumu

Pojďme si nyní stručně shrnout zjištěné výsledky stavebního vývoje této části hradu pro období středověku.

Aktuální průzkum prokázal, že dnešní napojení hradby na věže je dílem mladších přestaveb. V nejstarším období obě věže svojí hmotou vystupovaly před vnější líc hradeb. Polohu a průběh severní hradby jádra v období 1. poloviny 13. století dnes nejsme schopni rekonstruovat. Je možné, že střední partie stávající severní obvodové zdi jádra obsahují její fragmenty, povrchovým průzkumem je však nelze identifikovat (srov. obr. 3/1).

2. polovina 13. století – počátek století 14. Na nejstarší stavební etapu hradu navázala ve 13. století další rozsáhlá stavební činnost, která výrazně změnila podobu severní části hradního jádra. Na základě výsledků nového průz-



Obr. 2: Hrad Buchlov, půdorys patra hradního jádra s vyznačením částí, zmiňovaných v textu. Šedě jsou vyznačeny prostory zkoumaného severního traktu; tmavý odstín šedé – stávající prostory s dochovanými pozdněgotickými klenbami, světlý odstín šedé – pokus o rekonstrukci dispozice západní části traktu pro období přelomu 15. a 16. stol., včetně náznaku možné podoby části zaniklých kleneb (Vrla 2012).

kumu lze důvodně předpokládat, že zde došlo k výstavbě rozsáhlého palácového traktu. Interiéry paláce se vně otvíraly hrotitými i obdélnými okny (jednoduchými i sruženými), jejichž ostění byla zdobena průběžným okosením (obr. 4); takto provedená okenní ostění jsou známa např. z nedalekého biskupského hradu Šaumburku u Rajnochovic ze 70. let 13. století. Neznáme rozsah tohoto traktu na západní straně (je možné, že už v této době byl protažen až k severní zdi západní hranolové věže). Na východní straně byl trakt zřejmě ukončen pravouhlejším nárožím a jeho východní čelo se zřejmě přikládalo k západní části severní zdi hranolové věže.

V půdorysu přízemí tohoto traktu lze zaznamenat dvojici menších místností čtvercového půdorysu, mezi nimiž se nachází dlouhá obdélná místnost (srov. obr. 3/B). Toto disposiční řešení je typické pro řadu paláců královských hradů od 2. poloviny 13. století (např. Bezděz, Kamýk nad Vltavou, Zvíkov, ...) a její užití na významném Buchlově nemusí překvapit.

Palácový trakt byl (alespoň pod uvedeným středním sálem) podsklepen. Nad sklepením palác obsahoval přízemí a patro s okny, jejichž fragmenty se dochovaly. Jejich poloha svědčí pro fakt, že úroveň tehdejších podlah probíhala přibližně v úrovni dnešních. V hradním lapidáriu se nacházejí fragmenty prvků klenebních systémů, které pravděpodobně souvisely se zaniklou výbavou interiérů tohoto paláce (k celkovému zpracování lapidária by mělo dojít v letošním roce). Pozoruhodná je především dvojice jehlanových klenebních konzol, vějířovitě se rozpadajících na tři polygonální prvky (obr. 5). Tupé úhly zdí, do kterých byly původně určeny, by snad mohly korespondovat s půdorysným vedením nádvoří zdi traktu a pocházet ze zaniklého klenutého arkádového ochozu, přimykajícího se k nádvořímu průčelí paláce. Jejich vznik můžeme vložit již do pozdního 13. století a předpokládaný arkádový ochoz je možno teoreticky přiřadit k souboru dochovaných ochozů českých královských hradů (např. Zvíkov, Písek⁴).

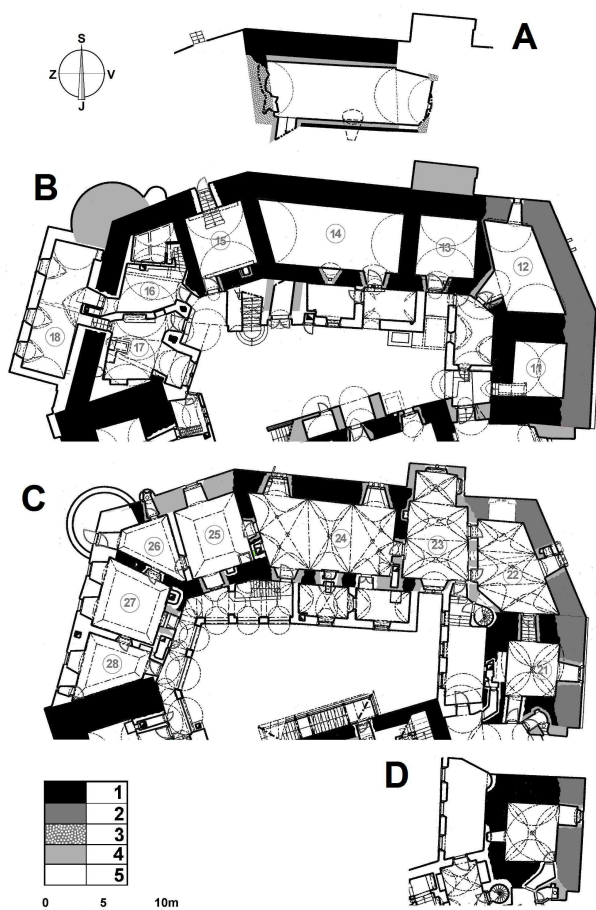
Na základě dosavadních vědomostí o stavebním vývoji Buchlova můžeme usuzovat, že za této stavební fáze (od

60. – 70. let 13. století do počátku století 14.) bylo hradní jádro již zcela obklopeno palácovými křídly (snad jenom kromě severovýchodního nároží), připojujícími se k bokům dvojice hranolových věží, tvořících vyvážené dominanty stavby. Součástí tohoto pozoruhodného komplexu byla i náročná a křehká stavba hradní kaple, situovaná nad starší bránou v jihovýchodní části jádra (ta není předmětem našeho průzkumu).

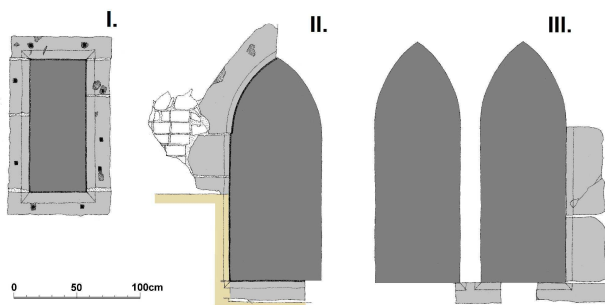
Tuto nákladnou přestavbu lze spojit s aktivitami krále Přemysla Otakara II., který mohl Buchlov využívat při svých četných cestách do rakouských zemí.

Do závěru 15. století. Průzkum prokázal, že někdy v průběhu 15. století (snad v jeho 2. polovině), došlo k zániku podstatných částí stavebních konstrukcí východního čela hradu. Zmizelo východní čelo hranolové věže i s přilehlými partiemi jejich bočních zdí, došlo i na východní čelo výše popsaného palácového traktu. Příčiny této rozsáhlé destrukce neznáme; je možné, že souvisí s předpokládaným dobýváním hradu za česko-uherských válek, kdy mělo dojít k zásadnímu poškození gotické kaple nad průjezdem v jihovýchodní části jádra.⁵

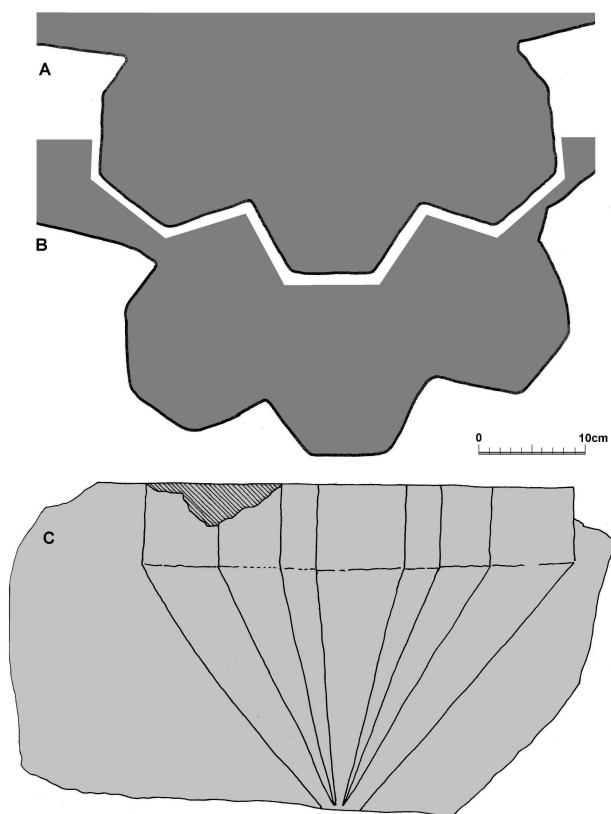
Toto poškození stálo u vzniku další stavební aktivity, která doposud nebyla známa. Východní věž (resp. to, co z ní zbylo) byla snížena a její čelo bylo vyzděno úplně znovu, severní palácový trakt byl protažen dále k východu



Obr. 3: Hrad Buchlov, půdorysy jednotlivých úrovní severní části jádra hradu se zjednodušenou analýzou stáří zdí; A – sklep, B – přízemí, C – 1. patro, D – 2. patro (východní věž); 1 – zdivo z období od 1. poloviny 13. do počátku 14. stol., 2 – zdivo nedokončené přestavby z 2. poloviny 15. stol., 3 – skála, 4 – zdivo velké pozdně gotické přestavby, konec 15., počátek 16. stol., 5 – pozdější zdivo (Vrla 2015).



Obr. 4: Hrad Buchlov, zaměření vybraných okenních ostění z 2. poloviny 13. stol.; I – východní věž (zazděné okno v západní zdi), II, III – severní fasáda palácového traktu (Vrla 2015).



Obr. 5: Hrad Buchlov, zaměření dvojice klenebních konzol z hradního lapidária; A, B – zaměření horní hrany prvků, C – čelní pohled na spodní z nich (Vrla 2015).

(srov. obr. 3/2). S touto skutečností souvisí i posunutí parkánové hradby dále k severovýchodu, zjištěné starším archeologickým průzkumem.⁶⁾ Této stavební fázi odpovídají pozůstatky trémových stropů (horizontální ústupky v šířce zdiva, lůžka po trámech) v interiérech nových partií. Jejich výšková úroveň nekoresponduje se současnými stropy v západněji situované části traktu. Koruny zdiva této stavby přesahují výškovou úroveň starších zdív paláce a jsou v nich dochovány dokonce spodní části nere realizovaných okenních nik; tyto skutečnosti nasvědčují tomu, že na jihovýchodní straně jádra měla být realizována vysoká obytná stavba, která by v siluetě hradu mohla převzít úlohu východní věže. Ta se od této přestavby stala hmotovou součástí obytného traktu.

Je pravděpodobné, že tato zajímavá stavební etapa nebyla nikdy dokončena a následně došlo k jejímu převrstvení další rozsáhlou přestavbou.

Přelom 15. a 16. století. Jak je výše naznačeno, před dokončením uvedené přestavby bylo rozhodnuto o radikální změně. Severní trakt hradního jádra prošel na přelomu 15. a 16. století výraznou přestavbou. Trémové stropy nových částí byly vytrhány a nahrazeny elegantními, pozdně gotickými klenbami, jejichž žebra byla budována z cihelných tvarovek. Žebroví převážně vytváří křížová pole, v hlavním sále (Rytířský sál) jsou krajní pole opatřena síťovými obrazy. Plochy klenebních svorníků nesou rozsáhlou erbovní galerii.⁷⁾ Oproti předchozím názorům lze nyní konstatovat, že obdobně klenuté prostory se nacházely i v severozápadní části traktu (srov. obr. 2); prokazují to zbytky klenebních čel, patrných na půdě.

Trakt byl z vnější části obohacen o dvojici rizalitů, obdélného a oblého půdorysu. Spodní části těchto útvarů byly až do výše podlah patra plné, v horní části se nacházely prostory, tvořící součásti vznosných interiérů patra. Pokud můžeme soudit, došlo zde k vybourání starších kamenických detailů (ve zdivu byly na původních místech ponechány pouze jejich fragmenty) i k výměně části vnějšího průčelí staršího paláce. Z této přestavby pravděpodobně pocházejí i klenby místností v přízemí traktu.

Nejpozději v této době vznikla na sledovaném palácovém traktu vně vysunutá nástavba, budovaná zřejmě převážně ze dřeva (obytné patro či ochoz). Tuto nástavbu tušíme na základě stop, dochovaných na fotografiích, pocházejících z období po velkém požáru hradu v roce 1931 (obr. 6).



Obr. 6: Hrad Buchlov, historický snímek z doby po požáru střech jádra v r. 1931, severozápadní část vnější zdi severního traktu, pohled od jihozápadu (napravo zřícený vstup do prostoru nad hranolovým rizalitem); šipky vyznačují úroveň dřevěných prvků, zmíněných v textu (fotoarchív NPÚ).

Velkolepou pozdně gotickou přestavbu severního traktu hradu Buchlova lze spojit s konkrétní osobou, a to se Ctiborem Tovačovským z Cimburka, který hrad drží v zástavě v letech 1484-1494.⁸⁾ Práce jistě pokračovaly i po jeho smrti.

Další úpravy v 16. a 17. století. Rozsáhlá přestavba se mohla protáhnout do 16. století. Pozdější úpravy tohoto věku zde lze spojit s několika novými ostěními. Možná už tehdy došlo ke zrušení zmíněného lehčího patra a k jeho nahrazení stávající vnější zdi s půdními okénky.

Stavební činnost v 17. století máme v severním traktu doloženu jednak konvolutem cihel s letopočtem 1603, jednak dendrodaty některých dřevěných konstrukcí, či datacemi na ostěních s erbovními štítky. I tyto detaily ukazují k větší stavební úpravě, kterou prošel severní trakt. Tyto úpravy mohly způsobit statické problémy, které způsobily havárii severozápadní části traktu. Při ní zanikly i klenby jeho západní partie a horní část oblého rizalitu. Vnější zdi této části traktu byly opraveny či znovu vyzděny, interiéry byly opatřeny novými trámovými stropy. Kromě dalších drobnějších zásahů byla v místech pozdně gotického záchodu při západní straně oblého rizalitu vybudována půvabná záchodová vížka s iluzivními klíčovými střelnými. Na nádvoří v této době vznikly dodnes dochované komunikační trakty.

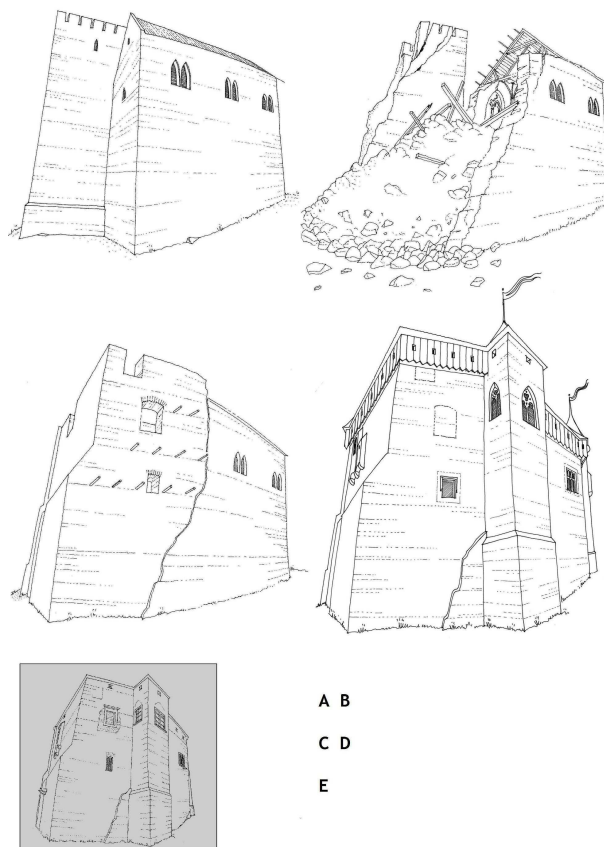
1. polovina 18. století. Stavební vývoj severního traktu jádra hradu Buchlova byl z větší části uzavřen úpravami v 1. polovině 18. věku. Trámové stropy západní části, vzniklé po její statické havárii, byly nahrazeny neckovými klenbami (datovanými 1737). Kromě dalších drobnějších úprav tehdy v západní části přízemí vznikly prostory kuchyně s pekárnou, v jejichž interiéru byly druhotně použity i 4 kamenné bloky s motivem obloukového vlysu, pocházející z 1. poloviny 13. století; jejich původní umístění není doposud objasněno.

20. století. K závažným zásahům do severního traktu ve 20. století je nutno přiřadit opravu jeho horních partií po požáru, který v roce 1931 zničil střechy jádra a poválečné úpravy, probíhající v souvislosti s novým zpřístupněním hradu veřejnosti.

Presentace výsledků průzkumu

Výše uvedené výsledky průzkumu severního traktu hradu Buchlova byly v letech 2012-2013 presentovány ve formě publikačních výstupů a série přednášek. Poměrně velký zájem veřejnosti vedl zpracovatele i správu hradu k úvahám o způsobu, jakým by o nových poznatcích byli informováni i návštěvníci hradu. Po zvažování různých způsobů presentace byla jako nejvhodnější zvolena nová, speciální prohlídková trasa. Ta byla pečlivě vybírána především s ohledem na vizuální působení četných detailů (spáry, odlišné struktury zdí, formování jejich líců, povrchové úpravy, architektonické detaily apod.) přímo na návštěvníky a na jejich aktivní zapojení do hledání a interpretace těchto artefaktů. Zmíněná trasa prochází parkánem, přimykajícím se k severnímu průčelí traktu, na kterém je patrné největší množství hledaných detailů. K atraktivitě trasy přispívá i fakt, že tato část hradu byla doposud veřejnosti nepřístupná. Další část trasy je vedena známými interiéry hradu, vybavenými gotickými klenbami. Jejich presentace je však odlišná. Cílem je zde zprostředkování souvislosti mezi dochovanými gotickými prostorami a stopami dramatického stavebního vývoje, čitelnými na vnějších fasádách. Závěr prohlídky je situován na vyhlídkové terase, umožňující rozhled po celém hradním areálu i širokém okolí, ve kterém jsou rozesety další hradní stavby. Půdorysný tvar nové trasy, „zavrtávající“ se spirálovitě do organismu hradu, jí dal i název: „Buchlovská spirála“.

Měnící se podoba hradu v období 13. – 15. století, tak jak byla rekonstruována na základě výsledků uvedeného výzkumu, je návštěvníkovi presentována v podobě jakéhosi komiksového cyklu obrázků, zachycujících možnou podobu určité partie hradu v různých obdobích jeho stavebního



Obr. 7: Hrad Buchlov, ukázka vyobrazení, která jsou součástí nové prohlídkové trasy. Zachyceno je zde severovýchodní nároží hradního jádra a jeho možný vzhled v různých etapách stavebního vývoje: **A** – přelom 13. a 14. stol., **B** – destrukce východního čela jádra, zřejmě ve 2. polovině 15. stol., **C** – nedokončená přestavba hradu, následující hned po destrukci, **D** – přelom 15. a 16. stol., stav po velké přestavbě provedené Ctiborem z Cimburka, **E** – dnešní stav (R. Vrla 2012).

vývoje (obr. 7). Správa hradu pak zajistila vydání publikace s těmito vyobrazeními a stručným textem, které jsou poskytovány návštěvníkům nové trasy. Tato nová prohlídková trasa byla stanovena jako výběrová, zájemci o ni si mohli rezervovat místo na webových stránkách hradu. Vzhledem k charakteru trasy byl maximální počet účastníků jedné prohlídky omezen na 15. Poměrně velký zájem veřejnosti o tyto prohlídky v roce 2014 (provázelo se pouze o vybraných víkendech a průvodci zde byli pracovníci oddělení EDI NPÚ ÚOP v Kroměříži, J. Štětina a R. Vrla, potěšil autory trasy i správu hradu a uvažuje se o jejím prodloužení i na rok 2015.

Závěrem je vhodné uvést, že průzkum severní části jádra hradu byl proveden za podpory institucionálního úkolu vědy a výzkumu NPÚ č. 21301 – „Vědecký výzkum a aplikace metod operativního zpracování stavebně historických a umělecko historických průzkumů prováděných při obnově kulturních památek a nemovitostí v památkově chráněných územích“. Samotný vznik nové prohlídkové trasy byl umožněn díky realizaci projektu Vzdelávací role Národního památkového ústavu: Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky (DF12P01OVV014), který je financován v rámci „Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity“ (NAKI) Ministerstva kultury ČR.

Poznámky: 1) Vrla, R.: 2012: Poznámky ke stavebnímu vývoji severního traktu jádra hradu Buchlova, Průzkumy památek 19/2012, č. 2, s.185-209. 2) Plaček, M.: Ilustrovaná encyklopedie moravských hradů, hrádků a tvrzí. Praha 2001, s. 142-145, tam další literatura. 3) Janiš, D. – Kohoutek, J.: Hrad Buchlov a jeho úloha ve fortifikačním a správním systému středověké východní Moravy. In: Slovácko XLIV. Uherské Hradiště 2002, s. 172. 4) Srovnej

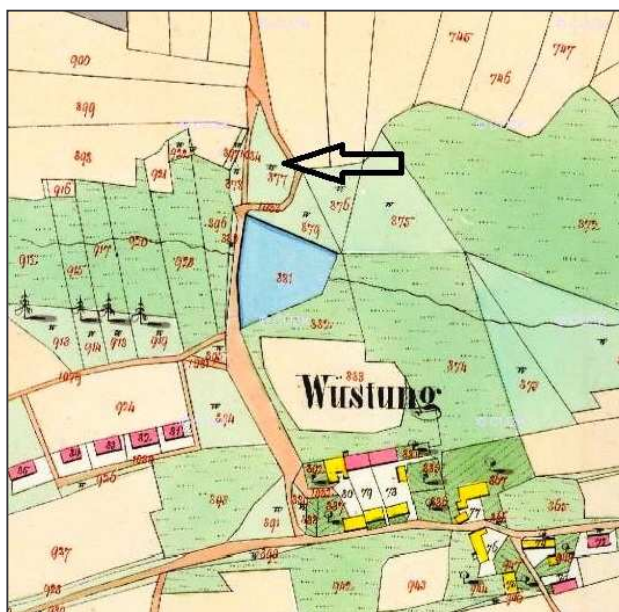
Durdík, T.: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha 2000, s. 431-433, 633-636. 5) Kohoutek, J.: Hradý jihovýchodní Moravy. Zlín 1995, s. 20. 6) Citace v pozn. 3, s. 167. 7) Kasík, S.: Znakové svorníky na hradě Buchlově. In: Slovácko XLI. Uherské Hradiště 1999, s. 215-244. 8) Pokluda, Z.: Hrad Buchlov za vlády zástavních pánů. In: Slovácko. Uherské Hradiště 1991-1992, s. 55.-73.

Tvrziště Medvědí doupě u Ostřetína

Tomáš Karel

Tématem tohoto příspěvku je dosud v odborné literatuře nepovšimnutá lokalita s dobře dochovanými relikty zemního opevnění. Lokalita se nalézá v okr. Plzeň-sever na katastrálním území Bezvěrov, nedaleko na sever od osady Ostřetín, na mírném jižním svahu těsně severně nad rybníčkem, mezi dvěma polními cestami (souř. 49.9911231N, 13.0323347E). V listopadu 2014 se zde podařilo v terénu lokalizovat výrazné terénní pozůstatky, které lze interpretovat jako příkopem a náspem opevněnou drobnou lokalitu o celkovém průměru cca 30 m. Vnější val zachovaný na východní a severní straně dosahuje výšky až 3 m oproti dnu příkopu. Příkop, široký cca 2 – 3 m při dně, provází val po obvodu jádra na severní, východní a jižní straně. Centrální plocha oválného tvaru, respektive tvaru čtvercového s výrazně zaoblenými rohy o rozloze cca 470 m² je rovinatá, bez terénních projevů relikty zástavby s výjimkou obvodové zdi z lomového kamene, která je nejlépe viditelná v podobě rozrušené koruny základu na severní straně a v podobě nízkého terénního valového tělesa také na straně východní. Drobné terénní deprese viditelné v ploše nelze interpretovat.

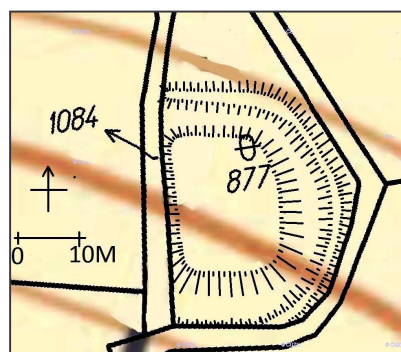
Západní strana lokality je zjevně narušena průběhem recentní cesty, která probíhá zřejmě v místě příkopu od jihu, tedy od hráze rybníčku, směrem k severu. Vnější val zde není pozorovatelný, zřejmě jeho materiálem byl příkop zavezen. Narušena je po celé této straně i centrální plocha, v jejím severozápadním nároží je v hraně svahu, který do-



Celková situace dle císařského otisku mapy stabilního katastru Bezvěrova z r. 1839 (upravil T. Karel).

sahuje výšky více než 1m, viditelné její nasypané těleso z hlinitopísčitého materiálu s četnými lomovými kmeny. Na jižní a východní straně obíhá vnější val druhá cesta v mírném zářezu, úvozu. Jeho původ může odrážet situování do vnějšího, jen zčásti zavezeného příkopu.

K lokalitě nejsou přímé historické zprávy. V místě je předpokládána zaniklá středověká vesnice Ostřetín, připomínaná již k roku 1167, kdy se dostala do majetku manětínských johanitů. K roku 1379 jsou zde doloženi jako držitelé Bušek z Vlkošova a Pavel ze Služetína. Ves byla opuštěná za husitských válek, pustá ves Ostřetín (s pustým poplužním dvorem) je připomínána roku 1543, kdy byla držena k Bezvěrovu. Její lokalizace vychází z pomístního jména Wüstung (Pustina), kde byl kolem roku 1660 založen Juliem Jindřichem, vévodou ze Saska, Westfálska, Ergeru a Lauenburku stejnojmenný poplužní dvůr. Při něm bylo dle regionálního historika V. Kočky postaveno po roce 1848 několik chalup.¹⁾



Půdorysná skica terénní situace lokality (kresba T. Karel).

terénního útvaru opevnění a jeho majetkové podstaty se zřejmě odráží i v popisu majetkového rozdělení Bezvěrova v roce 1548 (Arnošt [Pernklo] vzal mimo jiné polovici Bezvěrova, rybník v Ostřetíně a úvoz u polí ostřetínských²⁾), kde je místo obvyklého „zámek pustý“ užít nic neříkající termín „úvoz“, snad ve významu příkop.

Konkrétnější údaje jsou pozdějšího data; k roku 1663 se v německy psaném originálu, přepsaném do obecní kroniky dozvídáme, že Pustina [tj. Ostřetín] u vsi Bezvěrov, jest jedno rytířské sídlo zvané Medvědí doupě (díra), úplně shořelé, při němž stojí po straně krásný dvorec z kamene vybudovaný, v němž lze držet 30 dojných krav, telecího hovězího dobytka 24 kusy, prasat 24 kusy, z drůbeže jako indianské slepice, kachny, husy, kapouny, domácí slepice, podle libovlivné vrchnosti. Jinde čteme: „Nedaleko Medvědí díry leží milostivé vrchnosti dvorec zvaný Wüstung [Pustina], v němž může být držet hovězí telecí dobytek, zvířectvo v létě 60 kusů, ale přes zimu jen 30 kusů, pernatého zvířec-



Pohled na tvrziště od jihu (foto A. Kratochvílová 2015).

ta může být ve dvoře chován počet podle libosti milostivé vrchnosti samé“. Ze smlouvy dané v Toužimi 15. července 1655 o hranici role „Sporné dřevo“ mezi vesnicemi Bezvěrovem a Dolním Jamným se dozvídáme o průběhu hraniční pochůzky, kde je lokalita také zmíněna: ...hranice... stanovené mezi vsí Bezvěrovem nebo pozemků Medvědí díra nebo vsí Grambling neboli Jamný, dne 13. července 1655 za přítomnosti opata z Teplé Ambrosiuse Trötschera, pána ze Švamberka a jeho choti a vévody Juliuse Jindřicha a mnoha jiných vznešených kavalírů a pánů kněží.³⁾

Tyto údaje nacházíme v bezvěrovské obecní kronice, dále doplněné o lidovou tradici, vážící se k danému místu: Původní název byl Ostřetín a ještě v roce 1379 sestávala ves ze dvou panských sídel. Teprve v roce 1451 (?) se rozrostla úplně a byla přičknuta k Bezvěrovu. Stará pověst praví, že husité tuto ves zbořili. Stávala původně u rybníka a vlastnila dva zámečky. U rybníka byla pole nazývána ještě donedávna „Na zámecké hradbě“, podle znatelných stop valů. Zdá se, že hradba byla jediná a také místo, na němž tehdejší zámek stál, bylo poznatelné. Asi před 70 léty měly se tam nalézat, poněkud stranou, znatelné zbytky 2 hlubokých studní, do nichž byly kdysi vhozeny zvony, když nepřítel dlel v zemi. Zvony byly by důkazem toho, že zde stávala nějaká kaple řádu johanitů, kteří zde v nehojném počtu žili po způsobu řeholních bratří, odlišně od života klášterního. Když po zboření byla ves znovu vybudována, obdržela název „Ostřetín“. Kdy ale nová výstavba této vsi zde vznikla nelze zjistit, ale podle zápisů v matrice narozených v Dolním Jamném do roku 1650, již tehdy ves Ostřetín existovala. Ves měla také statek, který byl později z neznámých příčin rozkouskovan a rozdělen mezi 3 majitele. Ještě do nedávna měly budovy název „Tři dvory“. Podle našeho



Pohled na tvrziště od severu (foto A. Kratochvílová 2015).

názoru, došlo k obnovení vsi Ostřetín až po roce 1634. Nasvědčuje tomu záznam ve svazku 34 urbáře v Brložci. Počátky tohoto sídla ukazují na kruh malého středověkého valu v „Medvědí díře“, v údolí, východně dnešní vesnice Bezvěrov.⁴⁾

Jak je vidět, v místní tradici je tvrziště známé a bylo zachyceno i kronikou. Také přímo v místě je dodnes o tvrzi povědomí. Kupodivu přesto se mu nedostalo pozornosti v odborné literatuře a to i přes poměrně výrazné zachycení na mapách stabilního katastru a nyní také na dostupných datech z LLS.⁵⁾ Lokalita není správně zachycena ani v soupisech archeologických lokalit.⁶⁾ V této souvislosti je nutné upozornit na poslední práci, která je zaměřena na analýzu informací obsažených v mapách stabilního katastru. V materiálu je jako příklad uveden také Ostřetín, ovšem bohužel zde zřejmě vůbec nedošlo ke konfrontaci s terénní situací, respektive zde vůbec nebyla rozpoznána existence tvrziště.⁷⁾ Situace zachycená indikační skicou je mimořádně zajímavá, nejen, že zde je zjevné, jak specifická terénní situace měla svůj odraz v porostním a parcelačním utváření místa, ale také v majetkovém uspořádání. Došlo zde k velmi neobvyklé situaci, kdy plocha tvrziště byla ve společném majetku hospodářů, usedlých na zrušeném hospodářském dvoře.⁸⁾ Dvě budovy, stojící dnes v ploše bývalého dvora mají v případě části severní budovy starší stavební tradici; nelze vyloučit, že jsou ještě pozůstatkem objektu zmíněného k roku 1663.



Celkový pohled na lokalitu s rybníkem od bývalého hospodářského dvora (foto A. Kratochvílová 2015).

Z uvedených poznatků je tedy zřejmé, že tvrz vznikla zřejmě během 14. století po bližší neznámém procesu rozpadu majetku johanitů, pokud však již nebyla součástí poplužního dvora dříve. Majetková situace v širším prostoru tzv. Krašovského újezdu byla zřejmě složitější geneze, která není dosud poznána. Například k roku 1196 známe osobu Martina Ostřetice, tedy syna Ostřetova, z okruhu Milhostičů.⁹⁾ Tvrz tedy zřejmě byla součástí jednoho ze dvou dílů vsi, doložených k roku 1379. K teoretické možnosti existence druhého sídla ve vsi, zmíněného kronikou, lze upozornit na atypické parcelační utváření prostoru jižně od rybníka, tedy naproti sledované lokalitě. Zde, přímo pod pozdějším hospodářským dvorem, bylo stabilním katastrem zachyceno pole s oválným tvarem na východní části, obklopené loukami. Dnes je zde sjednocený pozemek bez jakýchkoli terénních příznaků.

Velmi zajímavá je rovněž existence místního německého jména se základem Bären – medvěd, užívaný

v podobě Bärenklau, tedy medvědí spár pro vedlejší Bezvěrov a zde v podobě Bärenloch, tedy zřejmě ve významu medvědí doupě. Snad toto pojmenování může odrážet přenos místní tradice významu zaniklého panského sídla na mladší místní šlechtu, Pernkly ze Šenrajtu. Popsaná lokalita představuje nepochybně velmi cenný doklad nejen pozůstatků opevněného drobného sídla společenské elity, ale také potvrzení sídelní kontinuity v místě zaniklé středověké vesnice a zasluhuje si odpovídající památkovou ochranu.

Za pomoc při terénním průzkumu lokality děkuji Mgr. Alžbětě Kratochvílové.

Poznámky: 1) Kočka, V.: Dějiny politického okresu Kralovického II. Kralovice 1932, s. 214. Je zřejmé, že k postavení chalup muselo dojít mnohem dříve, jak vypovídají údaje stabilního katastru. 2) Citace v pozn. 1, s. 201. 3) Obecní kronika je dostupná na: <http://www.bezverov.cz/historie/> [6. 1. 2015]. Údaje se nepodařilo ověřit v příslušném archívním fondu (zřejmě se jedná o fond Velkostatek Toužim). 4) Citace v pozn. 3. 5) Letecké laserové scanování povrchu, které je pro ČR dostupné na adrese: <http://www.arcgis.com/home/item.html?id=03a3e132724a47b097f6d5d244380569>. 6) Státní archeologický seznam, dostupný na adrese: <http://twist.up.npu.cz/>. Zde je lokalita dokonce přímo půlena navoleným polygonem. 7) <http://pamatky-facvut.cz/download/dokumenty/pomucka.pdf>. 8) Viz Indikační mapa stabilního katastru Bezvěrova z r. 1839. Zde je zjevné, že dvůr byl původně rozdělen na dvě usedlosti, třetí část byla připojena dodatečně. 9) Velínský, T.: Příběh rodu Milhosticů. O počátcích české šlechty. Dostupné na: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2005/6/pribeh-rodu-milhosticu/> [6. 5. 2015].

Dosud neznámé sídlo šlechty ve Sloučíně

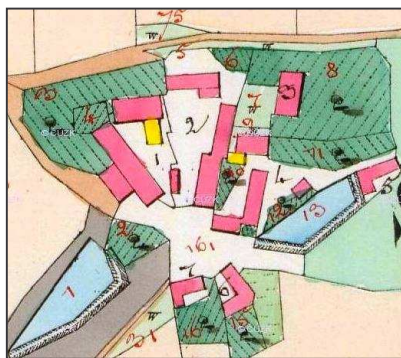
Petr Rožmberský

Víska Sloučín (obec Novosedly, okr. Strakonice) se nachází 2,3 km jihojihovýchodně od kostela v Katovicích. Přifařena však bývala do 4,75 km na západ vzdálených Volenic (vzdálenosti vzdušnou čarou). Dosavadní souhrnné práce o panských sídlech Sloučín neznají.¹⁾

Starší historie Sloučína není známá. V urbáři strakonického panství z roku 1569 jsou v dražkovském rychtářství jmenovány vsi Dražkov, Mukařov, Koclov, a k tomu bylo někdy později připsáno: „slauczenie“. Starý tvar Sloučeň (někdy dokonce „z Loučeně“) se dlouho udržoval v písemných záznamech a dochoval se v lidovém podání, úředně se dnes víska jmenuje Sloučín. Jméno vsi je podle jazykovědců odvozeno od příjmi Slouka a to od ptáka sluky, a znamenalo Sloukův dvůr či majetek. První zatím známá autentická písemná zmínka byla až z roku 1654 v berní rule.²⁾ Ve Sloučíně byly v té době pouze tři selské usedlosti.³⁾ Jednu držel pan Jan Mazaný (52 strychů rolí, 10 volů, 9 krav, 7 jalovic, 250 ovcí, 28 sviní), druhou Tomáš Pavelec (55 str., 3 voly, 4 krávy, 4 jalovice, 6 ovcí, 8 sviní) a třetí Pavel Stach (18 str., 3 voly, 5 krav, 4 jalovice, 7 ovcí, 8 sviní). Berníci poznamenali: Dobře stojí, půda dobrá, žitná. Posledně dva jmenovaní v roce 1658 vyhořeli.⁴⁾



Sloučín na I. vojenském mapování 1764-1768 (citace v pozn. 47).



Výřez z císařského otisku mapy stabilního katastru z r. 1837 (citace v pozn. 48).

K prvním dvěma usedlostem náleželo přibližně stejně pozemků, ovšem v chovaných zvířatech pan Mazaný převyšoval Pavelce několikanásobně. Pro více než 25 kusů hovězího dobytka byla potřeba velká stáj a pro 250 ovcí už

byl nutný samostatný ovčín. Označení „pan“ signalizuje, že nešlo o sedláka, ale nejspíše o příslušníka městského stavu, držícího selský dvůr.

V nejstarší katovické matrice (1623-1679) je hned roku 1623 zaznamenána jako kmotra Anna Stachová ze Sloučína.⁵⁾ V nejstarší volenické matrice (1640-1678) se se Sloučínem setkáváme také hned od roku 1640. Otcové a kmotři ze Sloučína jsou tehdy i později často Pavelcové a Stachové. Téhož roku se stává ve Sloučíně otcem také Pavel Hlava, nebo roku 1641 svobodnou matkou Anna Pobyłka, zřejmě zaměstnanci. S blíže neoznačenými osobami se setkáváme ve Sloučíně i později; poprvé poznáváme postavení otce dítěte ze Sloučína roku 1648, kdy se zde stal otcem Matěj, podruh. V roce 1654 se ve Sloučíně stal otcem Jan, služebný pacholek u Pavelců a roku 1656 sloučínský podruh Řehoř.⁶⁾

Taktéž v roce 1656 křtil potomka také Matouš Čichal, mlynář „pana purkrabího“ ze Sloučína, potom je roku 1660 jako mlynář ze Sloučína zaznamenán Jan Veselý. V roce 1662 se stal otcem Jiřík Kus, mlynář ze Sloučína ze Struh, kmotrou byla paní Ludmila Alžběta Mazaná ze Slavětína.⁷⁾ Mlýn nazývaný Struhy se nacházel nad Sloučínem pod rybníkem na Sloučínském potoce, ale již na katastru Koclova. Byl oním purkrabím (strakonického panství?) pan Mazaný? Pocházel s manželkou ze Slavětína, nebo již Ludmila bydlela ve Slavětíně? Slavětínů je v Čechách 7, nejbližší v okrese Příbram. Pravděpodobnějším je, že kmotrovat nájemnému mlynáři (kteří se často střídali) nejela paní Ludmila zdaleka, ale že stále (s manželem?) vlastnila nejbohatší dvůr ve Sloučíně.

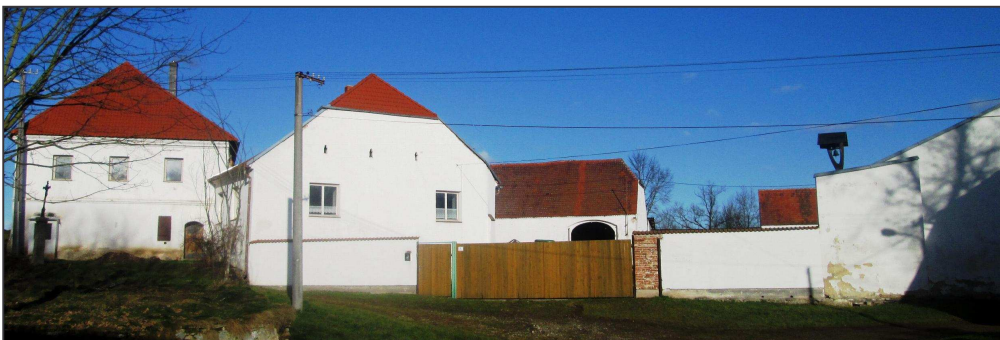
K roku 1662 máme doložen předpokládaný ovčín – otcem se stává polní mistr (tj. ovčák) Tomáš Novotný ze Sloučína. V roce 1665 je kmotrou dítěti z blízkých Novosedel paní Eva Kateřina „Zeyberková“ ze Sloučína.⁸⁾ Není sice označena jako „urozená“, ale příjmi evokuje šlechtický rod z Žeberka. Můžeme předpokládat, že držela nejbohatší selský statek ve Sloučíně po Mazaných. V roce 1667 zemřelo ve věku šesti let „děvče služebné“ Kateřina z panského dvora Sloučína a v roce 1668 dítě kravařky ze Sloučína. Také služebná a označení dvora za panský nazna-



Letecký snímek popisované situace ve Sloučíně.

čuje, že Eva Kateřina byla šlechtičnou. Roku 1668 byl sloučínským mlynářem Matouš Špaček.⁹⁾

V roce 1674 tu již „seděl“ nezpochybnitelný šlechtic. Za kmotra dítěti ze sousedního Koclova byl urozený a statečný rytíř pan Jan(?) N. Plot (následuje vynechané místo) a na(?) Sloučíně.¹⁰⁾ Ve hřbetu knihy je „schované“ slovo, z něž je vidět jen písmeno „n“; je možné předpokládat, že jde o jméno Jan. Vůbec není viditelné slůvko před Sloučínem, ale je možné dosadit slůvka „na“ nebo „ve“. Litera „N“ znamená, že zapisovatel neznal (druhé?) křestní jméno kmotra. Protože neznal ani predikát, ponechal na jeho doplnění prázdné místo. Tento rytíř byl zřejmě příslušníkem rodu Plotů z Konařin, o němž je velmi málo známo – poslední z rodu Ferdinand žil v 1. polovině 18. století. Když se roku 1678 ženil sloučínský mlynář Matouš Šmejkal, byla mu za svědka také Dorota, šafářka ze Sloučína. V roce 1692 se oženil sloučenský mistr (tj. ovčák) Vavřinec Polák. Zda šlo o zaměstnance Plota z Konařin, nebo již nového majitele „panského“ dvora, nevíme. V roce 1694 je však jako kmotra zaznamenána Její milost urozená panna Kačenka Běšínka ze Sloučína. Kačenka Běšínka ze Sloučína kmotruje pak několikrát v roce 1697 a za kmotra byla také Marie, kuchařka panny Kačenky ze Sloučína. V letech 1698 a 1699 byla nazývána Katličkou a Katenkou, v letech 1700 a 1701 byla zapisována jako Její milost panna Kačenka Běšínka, panna na Sloučíně,¹²⁾ což by naznačovalo, že by byla majitelkou pojednávaného sloučínského dvora. Nesmějí nás zmást zdobné tvary jejího křestního jména, které evokují domněnku, že by mohlo jít o dceru majitele dvora. Nebylo výjimkou, že i dospělé ženy byly označovány zdobnými jmény. Mohlo jít o neprovdanou příslušnici rodu Běšínů z Běšin, tzv. „starou pannu“. 20.



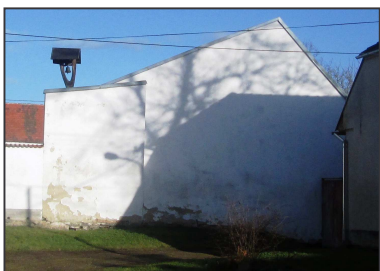
Pohled na čp. 1 a 2 (123) z návsi (foto Rožmberský 2015).

srpna 1704 „usnula v Pánu“ Její milost panna Katrle ze Sloučína. Z udaného věku je v záhybu hřbetu matriky viditelné jen poslední číslo dvojčíslí – 9.¹³⁾ Katrle je hypokoristikum jména Kateřina¹⁴⁾ a je více než pravděpodobné, že jde o Kateřinu Běšínovou. V hesle o rodu Běšínů z Běšin v Ottově naučném slovníku však nenacházíme ani ji, ani Sloučín.¹⁵⁾

Již 24. prosince 1704 je uveden jako kmotr urozený a statečný rytíř, pan Rudolf Koc z Dobrše, pán na Sloučíně. Jemu a jeho manželce Maxmiliáně rozené Netolické se pak ve Sloučíně rodí v letech 1708, 1710 a 1712 děti. V šestinedělí po posledním porodu Její milost paní ze Sloučína ve věku 35 let zemřela. V té době je ve Sloučíně připomínán polní mistr a také kočí Jeho milosti pána, roku 1714 se stala matkou (otec neznámý) Marjánka, sloužící za kuchařku ve Sloučíně. Téhož roku je kmotrou urozená panna slečna Johanka bydlící ve Sloučíně, aniž o ní víme něco bližšího. Rudolf Koc se oženil podruhé – 12. září 1715 kmotrovala v Katovicích urozená paní Marie Anna Kocová rozená „Nemajerová“ (správně Lemajerová) a na Sloučíně a již 18. září 1715 bylo pokřtěno dítě Rudolfa Koce a Její milosti paní Marie Anny Kocové, rozené Lemajerové, narozené ve Sloučíně.¹⁶⁾ Rudolf Koc z Dobrše je nejspíše totožný s Rudolfem Ferdinandem Kocem, jedním z několika synů Jana Dětleba Koce na Volšovech. Jiné informace o něm Sedláčkovu pojednání o rodu Koců z Dobrše neposkytuje.¹⁷⁾

Dalším šlechtickým rodem, který nacházíme na Sloučíně, jsou Dlouhověští. Už v roce 1716 byl za kmotra ve Střelských Hořticích rytíř Jan Dlouhoveský, císařský rytíř, „bydlící“ v Sloučíně, roku 1718 Regina Dlouhoveská, paní v Sloučíně.¹⁸⁾ Od roku 1726 je pán na Sloučíně zaznamenáván někdy pod křestními jmény Jan Karel a toho roku se dozvídáme, že vysoce urozená paní, paní Regina Dlouhoveská a na Sloučíně, je rozená hraběnka z Welsenhaimbu. Oba jsou často kmotry na šlechtických svatbách v okolí. V roce 1728 je paní na Sloučíně nazvána křestními jmény Regina Markéta a toho roku je zaznamenán také Vojtěch Hauf, lokaj ze Sloučína. Jan Karel a Regina Markéta ve Sloučíně nezpłodili potomka a Jan Dlouhoveský z Dlouhé Vsi a na Sloučíně je jako kmotr naposledy zapsán roku 1731, zatímco Regina Dlouhoveská ze Sloučína roku 1738. Žila však ještě roku 1742, kdy byla kmotrou dítěte nových majitelů sloučínského dvora.¹⁹⁾ Nevíme však, kde bydlela. O Janu Karlovi Dlouhoveském věděl M. Kolář, že roku 1707 složil přísahu věrnosti a ještě roku 1736 byl rytmistrem a držel Sloučín.²⁰⁾

Po Dlouhoveském nalézáme v držení poddanského dvora ve Sloučíně urozeného pana Josefa Fruweina z Podolí – 28. ledna 1742 byl jemu a jeho manželce paní „Francličce“ rozené Říčance pokřtěn syn Jan Karel, narozený ve Sloučíně. Dítě však ve Sloučíně také brzy zemřelo – bylo pohřbeno ve Volenicích 18. prosince 1742.²¹⁾ Josef Fruwein byl jedním ze sedmi synů Františka Fruweina, sídlícího roku 1736 na nedalekých



Čelní štítová zeď zbořené budovy, možná sídla šlechty. Pohled z návsi (foto Rožmberský 2015).

Kladrubech. Roku 1745 měl Josef Fruwein již zemskodeskový statek Strunkov u Sušice.²²⁾

Na Sloučíně následoval urozený pan Jan Antonín Möller z Möller s manželkou, urozenou paní Marií Annou rozenou

Kunášovou z Machovic, kteří křtili ve Sloučíně narozené děti v letech 1743, 1745, 1746 a 1747. V roce 1746 byla za kmotru jejich dítěti také Její milost slečna Eleonora Möllerová ze Sloučína.²³⁾ V roce 1747 však Möllerové umírali, řečeno slovy Jana Wericha, až se z jejich dvoru ve Sloučíně kouřilo. Nejprve v dubnu zde zemřela Anna Barbora „Mellerová“, rozená Lemajerová (matka Jana Antonína?), ve věku 43 let, poté v červnu samotný pán na Sloučíně Jan Antonín „z Mellern“ v pouhých 23 letech a nakonec v srpnu jeho jeden a půl roční syn Josef.²⁴⁾ Ottův slovník naučný tento rod nezaznamenal.

Vdova patrně dvůr musela prodat. Již 15. října 1747 totiž křtil potomka narozeného ve Sloučíně František Sosna, bývalý správce ve Štěchovicích.²⁵⁾ S velkou pravděpodobností právě on koupil do té doby „panský“ dvůr ve Sloučíně. Více zpráv o něm nemáme a je možné předpokládat, že nakonec prodal pojednávaný dvůr ke strakonickému panství, čímž se z něj stal dvůr poplužní a hospodařil na něm šafář. V roce 1755 se narodilo ve Sloučíně dítě šafáře Tomáše Mála, strakonického poddaného, který je pak často zmiňován, ať již jako rodič nebo kmotr, jen někdy označený jako šafář. Naposledy je zmíněn roku 1764, kdy se stal ve Sloučíně otcem.²⁶⁾

Od roku 1770 jsou v matrice uváděna popisná čísla. Ve Sloučíně je šest čísel (1-6) a čp. 15 má mlýn. Roku 1784 se stal otcem Ondřej Klecan ze Sloučína čp. 2; roku 1787 je otec Ondřej Klecan ze Sloučína čp. 2 označen jako šafář.²⁷⁾ Ve Sloučíně čp. 2, který byl zřejmě poplužním dvorem strakonického panství, žili také podruzi, které zde nebudeme vypočítávat. Dalšího šafáře nalézáme ve Sloučíně čp. 2 od roku 1812 – byl jím Jan Pešek, od roku 1814 je zde panským šafářem František Slavík, naposledy zaznamenaný roku 1816. V letech 1819-1826 je sloučínským panským šafářem Matěj Hůrský, v letech 1831-1832 je uváděn v čp. 2 vrchnostenský šafář Vojtěch Hovorka; v čp. 6 bydlel panský poklaský.²⁸⁾

Od roku 1832 je ve Sloučíně čp. 2 dlouhou dobu panským šafářem Jan Rataj. Roku 1848 je ještě označen jako panský šafář v panském dvoře ve Sloučíně čp. 2, avšak od roku 1848 je nazýván „nájemníkem“. Roku 1855 ve Sloučíně čp. 2 zemřela manželka nájemníka Jana Rataje (ve věku 45 let) a ještě roku 1864 zde porodila nemanželské dítě jeho dcera. Mimo podruhů, nádeníků a čeledínů bydlel v čp. 2 od roku 1851 připomínaný „patentální invalida“ František Burian, roku 1869 také kožešnický mistr Martin Haas a od téhož roku je zde po dlouhou dobu podruhem Vojtěch Hromádka.²⁹⁾

V roce 1876 je Vojtěch Hromádka ve Sloučíně čp. 2 hajným, roku 1879 nájemníkem a v roce 1880 opět podruhem.³⁰⁾ Zdá se, že strakoničtí johanité, k jejichž strakonice-

kému panství poplužní dvůr Sloučín náležel, snad v souvislosti se zrušením roboty zde na hospodaření ve vlastní režii za pomoci šafářů rezignovali a dvůr pronajímali nájemcům („nájemníkům“). Nakonec dvůr čp. 2 prodali. Kupcem byl roku 1880 soused Tomáš Pavelec, sedlák ze Sloučeně čp. 1, který bývalý poplužní panský dvůr (původně selský) připojil ke svému dvoru. Za čp. 2 zaplatil 25 000 zlatých – dnes Novosedly čp. 123.³¹⁾ Tomáš Pavelec je pak (např. v letech 1885, 1895) označován v matrice jako majitel dvorů čp. 1 a čp. 2 ve Sloučíně.³²⁾ Podle zprávy k roku 1894 byly dvory panství Strakonice řádu maltézských rytířů ve vlastní správě, jen dvůr Sloučín (33 ha) byl parcelně pronajat.³³⁾ Zdá se, že šlo o již zastaralou informaci.

Podrobnější historické mapy se dochovaly až z druhé poloviny 18. století. I. vojenské mapování (1764-1768) již nezaznamenalo ovčín, který býval situován s provozních důvodů obvykle opodál vesnice. Ovčák byl ve Sloučíně připomínán jen ve 2. polovině 17. a na začátku 18. století a ovčín byl potom zřejmě zrušen. Zmíněné mapování bylo prováděno důstojníky z hřbetu koně podle oka, takže nelze spoléhat na jeho přesnost. Přesto ve Sloučíně zaznamenalo dva výrazné dvory – na západním okraji volnější uskupení objektů a východně od něj obdélnou uzavřenou dispozici, typickou pro poplužní dvory.³⁴⁾



Čelní štítová zeď zbořené budovy, možná sídla šlechty. Pohled z nádvoří (foto Rožmberský 2015).

Poměrně přesný je císařský otisk mapy stabilního katastru z roku 1837. Stavební parcela (i čp.) 1 je dvůr sedláka Pavelce, stavební parcela (i čp.) 2 je poplužní dvůr. Uzavřenou dispozici nepřipomíná, od Pavelce je oddělen jen klikatou zdí. Sestává z obdélného stavení situovaného při vjezdu do dvora z návsi, na nějž navazuje směrem do hloubi dvora o něco užší objekt, mírně odskočený od dlouhé osy předního stavení. Na opačné straně dvora při vjezdu je u dělící zdi s Pavelcem drobná stavbička. Vzadu uzavírá nádvoří objekt



Východní stodola (foto Rožmberský 2015).

na půdorysu „L“ – sýpka s přístavkem. Součástí dvora je i východně situovaná stodola (stavební parc. 3) a zahrada za ní (parc. č. 8). Všechny objekty dvora byly zděné.³⁵⁾ Možná už došlo k asanaci některých objektů a výstavbě jiných, než jaké tu byly v době I. vojenského mapování. V současnosti nejvíce připomíná uzavřenou dispozici čp. 124 (dříve parc. č. 4, čp. 3, zřejmě usedlost někdejšího nejmenšího sedláka Stacha) v těsném jihovýchodním sousedství bývalého poplužního dvora, které s ním však nemá nic společného. Spojený dvůr Pavelce s bývalým poplužním dvorem (panským sídlem) nese dnes čp. 123,³⁶⁾ na objektu je však umístěno čp. 1.

Zrekapitulujeme-li dosavadní poznatky, můžeme říci, že ačkoli jsou počátky Sloučína zahaleny mlčením písemných pramenů, je možné se domnívat, že lokalita asi zanikla za války v 15. století. Byla později asi částečně obnovena, někdy po polovině 16. století zde mohl vzniknout z většiny pozemků bývalé vsi poplužní dvůr, později rozdělený na dva velké poddanské dvory. Jeden z nich koupil měšťan a specializoval se na chov domácích zvířat. Víme o něm z berní ruly z doby po polovině 17. století. Před rokem 1674 se tento dvůr stává panským sídlem, tedy sídlem šlechty. Mimo hospodářských zaměstnanců dvora máme doloženy i osobní sloužící, jako například služebné, kuchařky, lokaje nebo kočí. Vystřídaly se zde rody z Žeberka(?), Plotů z Konařin, Běšínů z Běšin, Koců z Dobrše, Dlouhoveských z Dlouhé Vsi, Fruweinů z Podolí a Möllerů z Möller, jejichž příslušníci neměli dostatek prostředků k zakoupení zemskodeskového statku. V roce 1747 se pojednávající dvůr dostal do rukou nešlechtice (bývalý úředník) a okolo poloviny 18. století se stal poplužním dvorem strakonického panství, spravovaný šafáři. Od roku 1848 byl dvůr (čp. 2) zmíněným panstvím pronajímán nájemcům a v roce 1880 byl prodán sedlákovi Pavelcovi, který jej připojil ke svému dvoru čp. 1.

Historické mapy neumožňují například na základě čteního půdorysu určit konkrétní objekt, který byl panským sídlem. Nedošlo-li k jeho likvidaci před rokem 1837, pak bychom jej předpokládali v čele dispozice, vedle vjezdu. Tato budova však byla za éry JZD z části zbořena a nahrazena do nádvoří otevřenou kolnou. Z bývalé budovy je patrná jen čelní štítová zeď (je u ní zvonice); v interiéru je patrná jizva po příčce dělící budovu na dva podélné trakty a zazděný vstup z návsi. Zdivo je smíšené.

Komplex bývalých čp. 1 a 2 byl v restituci po roce 1990 navrácen rodině Pavelcových, která zde dnes soukromě hospodáří. Při průzkumu v lednu 2015³⁷⁾ byl autor upozorněn na nádvoří na ještě viditelné stopy po někdejší klikaté zdi, oddělující kdysi čp. 1 a 2. Byla opatřena sloupky krytými žulovými deskami ve tvaru nízkého jehlanu.³⁸⁾ Jedna z nich se dosud na nádvoří nalézá.

Poznámky: 1) Naposledy Koblasa, P. – Kovář, D.: Panská sídla jižních Čech. České Budějovice 2003. 2) Pro-



Žulová krycí deska sloupku bývalé zdi oddělující čp. 1 a panský dvůr čp. 2. V pozadí staré hospodářské stavení dvora (foto Mikota 2015).

fous, A. – Svoboda, J.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 105. 3) Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2 – popis Čech r. 1654. Praha 1954, s. 517. 4) Haas, A. (ed.): Berní rula 27 – kraj Prácheňský I. Praha 1954, s. 75-76. 5) Státní oblastní archiv Třeboň, fond Sběrka matrik, římskokatolická fara Katovice, kniha 1, fol. 3 (dále jen SOA, název fary, č. knihy a identifikační údaj). 6) SOA, Volenice 1, fol. 1v, 7, 9v, 29v-30, 48v, 54. 7) SOA, Volenice 1, fol. 57v, 77v, 82v. 8) SOA, Volenice 1, fol. 86, 98. 9) SOA, Volenice 21, fol. 4v, 5; Volenice 1, fol. 115. 10) SOA, Volenice 1, fol. 143. 11) Anonym: Plot z Konařin. In: Ottův slovník naučný XIX. Praha 1902, s. 941. 12) SOA, Volenice 14, fol. 33v, 57; Volenice 2, fol. 131; Volenice 3, fol. 16v, 23, 24, 29v, 38, 44, 52v. 13) SOA, Volenice 4, fol. 334. 14) Rožmberský, P.: Česká příjímá typu Koblře, Šebrle z německých hypokostik na –rle, Acta onomastica LI/2010, č. 2, s. 544. 15) Klř. [Kolář, M.]: Běšínové z Běšin. In: Ottův slovník naučný III. Praha 1890, s. 897. 16) SOA, Volenice 4, fol. 181, 202, 214v, 226v, 348v, 216v, 222, 240, 239, 249v; Katovice 4, s. 157. 17) Ščk. [Sedláček, A.]: Koc z Dobrše. In: Ottův slovník naučný XIV. Praha 1899, s. 481-483. 18) SOA, Střelské Hoštice 1, s. 154-155, 190. 19) SOA, Volenice 5, fol. 31, 46, 44v, 56v, 86v, 103. 20) Klř. [Kolář, M.]: Dlouhoveský z Dlouhé Vsi. In: Ottův slovník naučný VII. Praha 1893, s. 685. 21) SOA, Volenice 5, fol. 103; Volenice 22, s. 47v. 22) Klř. [Kolář, M.]: Fruvein z Podolí. In: Ottův slovník naučný IX. Praha 1895, s. 739. 23) SOA, Volenice 5, fol. 108v, 118, 125, 129v. 24) SOA, Volenice 22, fol. 56, 56v, 57. 25) SOA, Volenice 5, fol. 133. 26) SOA, Volenice 5, fol. 167; Volenice 6, fol. 38v. 27) SOA, Volenice 7, s. 7, 79. 28) SOA, Volenice 9, s. 195, 196, 197-198, 199; Volenice 10, fol. 135v; Volenice 25, s. 104. 29) SOA, Volenice 10, fol. 135v, 137v, 138v; Volenice 26, s. 127; Volenice 11, fol. 158v, 159v. 30) SOA, Volenice 27, s. 128; Volenice 12, s. 165. 31) <http://www.mistopis.org/sloucín.html> [10. 11. 2014]. 32) SOA, Volenice 13, s. 195, 200. 33) Titl, J.: Schematismus velkostatků v Království českém. Žizkov 1894, s. 1035. 34) <http://oldmaps.geolab.cz>, mapový list č. 221. 35) <http://archivnimapy.cz>, katastr Sloučín. 36) <http://www.mapy.cz>. 37) P. Rožmberský – P. Mikota 14. 1. 2015. 38) Za tyto i další informace děkujeme panu Václavu Pavelcovi.

Drobnosti, dodatky, opravy, informace, zajímavosti, ohlasy

Tomáš Karel novopečeným padesátníkem

Ještě před pár dny jsem si říkal, jaký je Tomáš mladík a téměř jsem mu záviděl a dnes se tu zamýšlím nad jeho padesátiletou životní poutí. Vzpomínám si na jednu z prvních schůzí plzeňské pobočky Klubu Augusta Sedláčka, na které mi Petr Rožmberský představil dva nové mladé členy pobočky a řekl: „Jsou to oba Karlové, jeden je Tomáš a druhý Foud, mně se pletou, tak se s nimi seznam a domluv, mají oba zájem o historii“. Od té doby Tomáše, který je také Karel, znám a patří mezi mé nejlepší kamarády.

Tomáš Karel se narodil 22. 11. 1965 v Praze. V Plzni, kam se přestěhoval, absolvoval gymnázium se specializací základy stavebnictví. V roce 1985 absolvoval pomaturitní kurz muzejních konzervátorů v Brně a vypracoval závěrečnou mistrovskou práci. Památkářině se však profesionálně nevěnoval. Od roku 1984 si užíval bohémského života v divadle J. K. Tyla v Plzni, kde se živil jako jevištní technik a malíř dekorací. Profesionálním památkářem se stal v roce 1990, tedy před rovnými dvaceti pěti lety. Nastoupil na Krajském středisku státní památkové péče a ochrany přírody v Plzni jako odborný pracovník – referent pro okresy Plzeň-jih a Rokycany. V roce 2010 nastoupil do pozice náměstka pro památkovou péči na územně odborném pracovišti v Lokti a byl následně pověřen řízením tohoto pracoviště a posléze jmenován ředitelem. V současnosti pracuje zase na ÚOP v Plzni v referátu výzkumů, průzkumů a dokumentace.

Tomášovy kvality památkáře profesionála, opomineme-li ty odborné, je možné spatřovat i v jednání s lidmi, majiteli památkových objektů; takový dar má z památkářských úředníků jen málo kdo. Byl jsem opakovaně svědkem toho, jak Tomáš bez nařizování a odvolávání se na paragrafy přesvědčil majitele chátrající památky o tom, jak ji má správně opravit, u majitelek to bylo většinou ještě jednodušší, tam se stačilo často jen zasněně podívat a odborně pokývat hlavou. Myslím, že pracovníci NPÚ v Lokti zažívali pod jeho vedením pohodové časy, nikdy jsem také neviděl např. na Dějinách staveb v Nečtinách, že by ředitel takové instituce seděl celý večer v družném rozhovoru se svými podřízenými – zaměstnanci.



Dlouhoolasý Tomáš s pisatelem těchto řádek v roce 1988 u jedné ze společně nalezených a obdivovaných bab, tato stojí nad Siebnem.

V rámci práce pro Národní památkový ústav řešil nebo spolupracoval na řešení několika výzkumných úkolů, které se týkaly např. památkově chráněných sídel a tvorby plánů jejich ochrany, tematické výstavy (vzpomínám si např. na výstavu o vesnických kadibudkách, s níž jsem se setkal i ve dvou skanzenech lidové architektury v Německu), dále katalogy vesnické architektury a řadu dalších odborných příspěvků. Postupně se zaměřoval na stavebně-historické průzkumy a dokumentaci a byl spoluřešitelem řady operativních průzkumů a dokumentací. Velký podíl měl jako garant projektu např. na tom, že Spálené Poříčí dosáhlo titulu

Historické město roku 2003.

Dlouhoolasý zájem o české hrady, tvrze a zámky přivedl Tomáše mezi kastelology a do plzeňské pobočky KAS. Také tento obor obohatil o cca 50 odborných článků a monografií včetně zahraničních (Německo). K oblíbeným regionům náleželo a u Tomáše stále náleží historické Chebsko. Spolupodílel se také na založení regionálních občanských sdruženích s památkovou tematikou. Jako předseda plzeňské pobočky Klubu Augusta Sedláčka má zásluhy na vzniku a pořádání první odborné konference Dějiny staveb v Nečtinách. Tuto konferenci nezanedbává ani dnes, kdy proběhl její již 15. ročník a vždy ji obohatí zajímavým příspěvkem. Zároveň patří mezi ty, kteří odcházejí spát mezi posledními, posedí se „starými“ kamarády a obětavě drží odborný patronát nad novými a nezkušenými účastníky konference.

K srdečním záležitostem oslavence patří také výzkum a dokumentace tajemných smírčích křížů, a proto je také jedním ze služebně nejstarších členů Společnosti pro výzkum kamenných křížů v Aši, která si již v minulém století dala za úkol zmapovat všechny tyto památky na území Čech. K ašským setkáním se pojí mnoho pěkných a úsměvných příhod, např. v roce 1988 byl tehdy ještě dlouhoolasý Tomáš označen při promítání diapozitivu, na němž sedíme u smírčího kříže za moji mladou manželku (viz foto v příloze). Tomáš se stal také ilustrátorem celočeského katalogu kamenných křížů, který vyšel v nakladatelství Argo v roce 1997 a znovu 2001. K českým a dnes již i evropským hradům a dalším památkám se pojí a jistě se ještě dlouho pojít budou i četné Tomášovy výlety a čundry českou krajinou, při nichž je žádoucí v kruhu přátel u ohně osvětlujícího romantické zříceniny a poháry s červeným vínem zapomenout na starosti a povinnosti všedních dní.

Zde se již dostáváme k Tomášově další aktivitě – k vědecké ilustraci, volné výtvarné tvorbě a vůbec všemu, co s výtvarnem a pěknem souvisí (např. ilustrace knihy Rytíři Karlové ze Svárova, dědiční strážci dveří Království českého). Tomáš je zkrátka renesanční člověk, zemánek průkopník, který si jako první z nás novodobých zemánků koupil v roce 1997 tvrz ve Svinně na Rokycansku. V ní získal partnerku na celý život, kterou může zkoumat, těšit se z ní a samozřejmě jako do každé takové kamarádky investovat čas a peníze. Nejraději zde má letní podvečery, kdy opřen o staříčké



Výzkum kamenných křížů v Tuněchodském lese u Kladruhu v roce 1985, Tomáš zcela vpravo.

zdívno tvrze medituje a naslouchá jejím příběhům. O tvrz, ale především o přilehlou zahrádku se stará i Tomášova žena Saša a rády sem jezdí i jejich tři děti stejně jako četní rodinní psi. Tvrz ve Svinné ale hostí i různá přátelská setkání a nekonformní konference, např. minikastelologické sympozium Drnouburk je taky burk. Zkrátka zemánskovský bacil je na Svinné nakažlivý a mnoho z těch, kteří Tomášovo sídlo navštíví, zatouží se sem, do doby rozšafných zemánek a krásných panen vrátit.

Takto nenápadně, ale intenzivně prožívá náš oslavenec život vezdejší. Nezbyvá mi, než mu popřát dlouhá léta, hodně úspěšných projektů, i krásných toulek krajinou života a památkám, které marně čekají na citlivého památkáře doporučit, aby se dostaly do rukou právě jemu. A pokud snad Tomáš stojí na rozcestí trnitých cest života, nechť Ti Fortuna, která Ti až dosud přála, je dále nakloněna a ukáže Ti cestu pravou.

Bibliografie Tomáše Karla: 1992: K. Foud – T.K.: Lidová architektura v Plzni. Minulost, přítomnost, budoucnost. Plzeň; T.K.: Smírčí kříže na Rokycanech? In: Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 4, s. 45-49. **1993:** T.K.: Tvrz Oselce v roce 1992, Hláška, příloha, s. 10-14. T.K.: Nové poznatky o renesanční stavební podobě Rokycan. In: Sborník Muzea Dr. Bohuslava Horáka v Rokycanech 5, s. 37-42; K. Foud – T.K.: Zaniklá středověká osada Štěpánovice. K. ú. Lhotka, okr. Plzeň-sever. In: Severní Plzeňsko I. Mariánská Týnice, s. 38-40. **1994:** T.K.: Stáří merklínské zámku, Hláška V, č. 1, s. 8; J. Anderle – T.K. – V. Švábek: Městský hrad v Rokycanech. In: Archaeologia historica 19. Brno 1994, s. 71-77; T.K.: Fortifikace v Městě Touškově?, Hláška V, č. 3, s. 46-47; T.K.: Nové poznatky k renesanční stavební podobě Rokycan. In: Sborník Muzea Dr. B. Horáka 5. Rokycany 1994, s. 37-43. T.K.: Fortifikace v Touškově II, Hláška V, č. 4, s. 46-47; T.K.: Stáří kamenných křížů a křížových kamenů na Havlíčkobrodsku, České památky V, č. 1, s. 2-5. **1995:** T.K.: Vysoká brána aneb opevnění Dobřan, Hláška VI, č. 1, s. 3-7; T.K.: Starší nálezy na hradě Komberku, Hláška VI, s. 18; T.K.: Staré křížové kameny a kamenné kříže v Plzni. Současný stav poznání, evidence a ochrany tzv. smírčích křížů v Plzni, Zprávy památkové péče 55, s. 252-254. **1996:** T.K. – P. Rožmberský: Křížový vrch (Vrabina), Hláška VII, č. 2, s. 13-15; T.K.: Fortifikace v Městě Touškově III, Hláška VII, č. 2, s. 15-17; T.K.: Pozdně gotické domy Města Touškova, Průzkumy památek 3, 1996, č. 1, s. 31-40; T.K.: Smírčí kříže – problematika drobných památek v památkových zónách. In: Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn. Mariánská Týnice, s. 121-125; T.K.: Památková ochrana historických vesnických sídel, České památky. Časopis pro přátele památek a historie VII, č. 2, s. 7-9. **1997:** T.K. – P. Rožmberský: Tvrz a vladýcká sezení v Chlumčanech, Hláška VIII, č. 2, s. 17-25; T.K.: Unikátní křížový kámen v Kralovicích. In: Severní Plzeňsko III. Mariánská Týnice, s. 7-10; T.K.: Smírčí kříže – problematika drobných památek v památkových zónách. In: Městské památkové zóny Manětín a Rabštejn. Sborník příspěvků ze semináře pořádaného v Manětíně 15. - 17. května 1996. Mariánská Týnice, s. 121-123. **1998:** T.K.: O transrech v západních Čechách. In: Obnova, oprava a rekonstrukce objektů lidového stavitelství a regenerace vesnických sídel. Praha, s. 10; T.K. – K. Foud: Lidová architektura – město Plzeň. Plzeň; T.K.: Panské sídlo v Budči, Hláška IX, č. 1, s. 7-9; T.K.: Příspěvek k poznání nejstarší zástavby poddanských městeček. In: Gryspokové a předbělohorská šlechta. Kralovice a poddanská města. Sborník ze semináře konaného v Mariánské Týnici ve dnech 21.-23. května 1997. Mariánská Týnice, s. 79-86. **1999:** K. Foud – T.K.: Město Úterý – městská památková zóna, České památky. Časopis pro přátele památek a historie X, č. 1, s. 3-4; T.K.: Nová stavebně historická zjištění na tvrzi Svinná, Hláška X, č. 2, s. 23-24; T.K.: Zanikající nerozpoznané roubené stavby na Plzeňsku. In: Vesnice – krajina – lidé. Praha, s. 40-41; K. Foud – T.K.: Jižní Plzeňsko. Historicko-turistický průvodce I. Domažlice; T.K.: Smírčí kříže na Rokycanech. In: Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů. Výběr přednášek ze setkání Společnosti v letech 1984-1998. Aš, s. 19-20. **2000:** T.K. – K. Foud: Jižní Plzeňsko. Historicko-turistický průvodce II. Domažlice; T.K. – P. Braun: Města z ptačí perspektivy. In: Plzeňsko. Sborník Spolku za starou

Plzeň. Plzeň, s. 3-6; T.K. – V. Knoll: Románská fáze hradu ve Skalné, Průzkumy památek 7, č. 2, s. 15-22; T.K.: Hospodářské stavby na vesnici ve staré plánové dokumentaci. In: Hospodářské, výrobní, společenské, sakrální a jiné neobytné lidové stavby – nedílná součást vesnických sídel a krajiny. B. m., s. 10; T.K.: Kostel sv. Mikuláše v Merklíně. Stavebně historické vyhodnocení výsledků průzkumu během rekonstrukce objektu. In: Výroční zpráva Památkového ústavu v Plzni za rok 1999. Plzeň, s. 119-121; T.K.: Tvrz ve Svinné. Možnosti a výsledky hloubkového stavebně historického průzkumu, Průzkumy památek 7, č. 2, s. 65-74; T.K.: Židovské stavební památky v západních Čechách, Pěší zóna č. 6, s. 5-16. **2001:** T.K.: Dům zvaný „klášter“ čp. 117 v Rokycanech. In: Dějiny staveb. Sborník příspěvků z konference Dějiny staveb 2001. Plzeň, s. 83-87; T.K.: Kostel sv. Matěje v Horšicích – stavebně historické vyhodnocení z průběhu opravy. In: Výroční zpráva Památkového ústavu v Plzni za rok 2000. Plzeň, s. 114-115; T.K.: Památky Plzeňska v odborném tisku. Anotovaná bibliografie. In: Plzeňsko. Sborník Spolku za starou Plzeň 2000. Plzeň, s. 42-44. T.K. – P. Braun: Města z ptačí perspektivy. In: Plzeňsko. Sborník Spolku za starou Plzeň 2000. Plzeň, s. 3-6. **2002:** T. K.: Kostel sv. Jakuba Většího v Drahoňově Újezdě. In: Plzeňsko. Sborník Spolku za starou Plzeň 2002. Plzeň, s. 66-69; T.K.: Kostel sv. Markéty ve Vsi Touškově, Pěší zóna č. 10, s. 5-10; I. Bukačová – K. Foud – T.K. – J. Křemenák: Lidová architektura. Okres Plzeň-sever. Plzeň. **2003:** T.K. – V. Knoll: Počátky stavebního vývoje hradu Kinsbergu ve Starém Hrozňatově. In: Dějiny staveb 2002. Plzeň, s. 78-93; T.K.: Památková rehabilitace domu čp. 138 ve Spáleném Poříčí. In: Výroční zpráva Státního památkového ústavu v Plzni za rok 2002. Plzeň, s. 111-112; T.K.: Kasejovická tvrz podruhé, Hláška XIV, č. 4, s. 65-66; T.K.: Drobné památky v krajíně Plzeňska. In: Plzeňský kraj atraktivní. Praha 2003, s. 91-93; T.K. Dvůr v Záluží. In: Jižní Plzeňsko I. Blovice 2003, s. 65-78. **2004:** K. Foud – T.K.: Vesnické památkové rezervace a zóny, krajinné památkové zóny v Plzeňském kraji. Plzeň; T.K.: K interpretacím nejstaršího vyobrazení Rokycan z roku 1536, Hláška XV, č. 1, s. 7-10; T.K.: Zdeněk Procházka padesátkrát, Hláška XV, č. 3, s. 44-45; T.K. – J. Úlovec: Tvrz a zámek v Životících. In: Minulostí západočeského kraje 39. Plzeň, s. 53-84; T.K. – V. Knoll: Stavební počátky hradu v Hazlově. In: Dějiny staveb 2003. Plzeň, s. 176 – 187; T.K. – V. Knoll: Stavební a historický vývoj hradu Wildstein ve Skalné a jeho srovnání s vybranými hrady chebských ministeriálů. In: Castellologica bohemia 9. Praha, s. 27-62; T.K. – V. Knoll: Paláce hradu v Hazlově. In: Dějiny staveb 2004. Plzeň, s. 25-36; T.K.: Hospodářský dvůr choťšovského kláštera „Gigant“ v Záluží, Hláška, zvláštní konferenční číslo, s. 14-15; T.K.: „...abyste netoliko polámané a zbořené zopravovali, ale i nový boží muka, před i za každou vsí...zdělati a postaviti dali.“ In: Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů 2004. Aš, s. 23-36; L. Foster-Čiháková – T.K. – V. Knoll: Kostel a hrad v Hazlově v nejstarší době své existence. In: Sborník chebského muzea 2003. Cheb, s. 21-32. **2005:** T.K. – V. Knoll: Nové poznatky k vývoji hradu Seeberg. In: Dějiny staveb 2005. Plzeň, s. 174-183; T.K.: Roubený dům v Nečtinech, České památky. Časopis pro přátele památek a historie XVI, č. 1-2, s. 14-15; T.K.: Výstava kamenné kříže a křížové kameny. In: Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů 2005. Aš, s. 21-24; T.K.: Roubené stavby v Rokycanech, České památky. Časopis pro přátele památek a historie XVI, č. 1-2; T.K. – V. Knoll: Vergleich der ausgewählten romanischen Ministerialburgen im Egerland. In: Burgen und Schlösser. Zeitschrift für Burgenforschung und Denkmalpflege 49, Heft 1, s. 41-47; T.K.: Mezinárodní konference, Hláška XVI, č. 3, s. 42; T.K.: Nečtiny – městský dům čp. 79, Hláška, zvláštní konferenční číslo, s. 12. **2006:** T.K. – L. Krčmář: Panská sídla západních Čech – Plzeňsko. České Budějovice; T.K. – P. Rožmberský: Tvrz a zámek Luhov. Edice Zapomenuté hrady, tvrže a zámky č. 35. Plzeň; T.K. – V. Knoll: Felsbaustellen als ein beeindruckender Faktor der Ministerialburgen des Egerlandes. In: Castrum Bene 9. Burg und ihr Bauplatz. Praha, s. 181-200; T.K. – V. Knoll: Bylo v Dřenicí (okr. Cheb) panské sídlo? Možnosti interpretace jedné fortifikace. In: Dějiny staveb 2006. Plzeň, s. 153-169; T.K.: Věž kostela Panny Marie v Seči. In: Dějiny staveb 2006.

Plzeň, s. 183-191; T.K. – V. Knoll – J. Úlovec: Sídla rodu von Liebenstein v česko-bavorském pohraničí a počátky hradu Liebenstein v Libě. In: *Castellologica bohemia* 10. Praha, s. 71-108; T.K.: Představené opevnění hradu zelená Hora. In: *Castellologica bohemia* 10. Praha, s. 167-180; T.K. – V. Knoll: *Mittelalterliche Sitze der Notthafft in Böhmen – Středověká sídla Notthafftů v Čechách*. In: *Po stopách šlechtického rodu Notthafftů. „Notthafftů v Čechách a v Bavorsku“ – Auf den Spuren eines Adelsgeschlechts. „Die Notthafft in Böhmen und Bayern“*. Katalog ke stejnojmenné výstavě, Edd. K. Halla – V. Dittmar, Cheb, s. 103-127; T.K.: Zanikající a zaniklá zástavba předměstí Rokycan, České památky. *Časopis pro přátele památek a historie* XVII, č. 1-2, s. 6-8. **2007**: T.K. – V. Knoll – J. Klsák: Nové poznatky k vývoji hradu Hartenberg v Hřebezech. In: *Dějiny staveb 2007*. Plzeň, s. 275-292; T.K.: Drobné památky na Plzeňsku. In: *Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů 2007*. Aš; T.K.: Vývoj architektury do poloviny 19. století. In: Dudák, V. (ed.): *Plzeňsko – příroda, historie, život*. Praha, s. 489-498; T.K. – L. Krčmář: Hrady, zámky a tvrze. In: Dudák, V. (ed.): *Plzeňsko – příroda, historie, život*. Praha, s. 542-565; T.K.: Židovské památky. In: Dudák, V. (ed.): *Plzeňsko – příroda, historie, život*. Praha, s. 613-618; P. Rožmberský – T.K.: Zámečky Hochperk a Křemelák, *Hláška XVIII*, č. 3, s. 37-40; V. Bumbička – T.K. – P. Rožmberský – M. Wasková: Architektonický článek z Nové Vsi, *Hláška XVIII*, č. 4, s. 53-55; T.K.: Roubený dům Rokycanska aneb byl, je a bude?, *České památky. Časopis pro přátele památek a historie* VIII, č. 1-2, s. 7-8. **2008**: T.K. – V. Knoll: Hrad u Plesné (okr. Cheb), zvaný Neuhaus. Zamyšlení nad jeho místem v dějinách Chebska. In: *Dějiny staveb 2008*. Plzeň, s. 171-292; T.K.: Dokumentace drobných památek. In: *Sborník ze semináře Obnova drobných památek v Děčíně*. Děčín, s. 27-40; T.K.: Žilov z pohledu stavební historie, *České památky. Časopis pro přátele památek a historie* XIX, č. 1-2, s. 9-11. **2009**: T.K. – V. Knoll – L. Krčmář: Panská sídla západních Čech – Karlovarsko. *České Budějovice 2009*; T.K. – J. Úlovec: Tvrz a zámek v Živicích u Nepomuku. *Edice Zapomenuté hrady, tvrze a místa* č. 41. Plzeň; T.K.: (Čtvrt)stoletý KAS, *Hláška XX*, č. 2, s. 27; T.K.: Pozvánka na minikonferenci, *Hláška XX*, č. 3, s. 46; T.K.: Dokumentace drobných památek. In: *Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů*. Aš, s. 39-46. **2010**: T.K. – V. Knoll: Zámek v Kopaninách zbořený – nezbořený. In: *Dějiny staveb 2009*. Plzeň, s. 123-131; T.K. – V. Knoll – L. Krčmář: Nově objevené tvrziště v Maroltově, *Hláška XXI*, č. 1, s. 1-3; T.K. – V. Knoll – L. Krčmář: Příspěvek k panským sídlům v Lomnici, *Hláška XXI* č. 1, s. 11-12. **2011**: T.K. – V. Knoll: Identifikace panských sídel. Konfrontace archivních map a terénu na příkladech z Karlovarského kraje. In: *Dějiny staveb 2010*. Plzeň, s. 197-204. **2012**: J. Hložek – T.K. – J. Klsák – V. Knoll – L. Krčmář – J. Tajer: Záhadná fortifikace u Bochova. In: *Dějiny staveb 2011*. Plzeň, s. 247-254; T.K.: Krušnohorské hrady – Hartenberg. In: *Sborník Bohatství historického stavebního vývoje Krušnohoří*. Loket, s. 41-48; T.K. – V. Knoll: *Burgen im Land zwischen Böhmen und dem Reich. Der gegenwärtige Erkenntnisstand zum älteren Horizont der Adelssitze im Egerland*. In: K. Birngruber – Ch. Schmidt (ed.): *Adel, Burg und Herrschaft an der „Grenze“: Österreich und Böhmen. Beiträge der interdisziplinären und grenzüberschreitenden Tagung im Freistadt, Oberösterreich*, 26. bis 28. Mai 2011. *Studien zur Kulturgeschichte von Oberösterreich* Fol. 34. Linz, s. 205-219; O. Malina – T.K.: Hřebečná – možnosti a východiska studia hornické kulturní krajiny. In: *Sborník Chebského muzea 20*. Cheb, s. 341-349; T.K.: Dva staré domy, dva osudy, *České památky. Časopis pro přátele památek a historie* XXI, č. 1, s. 2-5; **2013**: T.K. – A. Kratochvílová (ed.): Proměny montánní krajiny. Historické sídelní a montánní struktury Krušnohoří. Loket; T.K.: Opevnění krušnohorských měst. In: T.K. – A. Kratochvílová (ed.): *Proměny montánní krajiny. Historické sídelní a montánní struktury Krušnohoří*. Loket, s. 91-101; T.K. – L. Zeman: Mlýnské údolí a Peterův mlýn. In: T.K. – A. Kratochvílová (ed.): *Proměny montánní krajiny. Historické sídelní a montánní struktury Krušnohoří*. Loket, s. 181-187; T.K. – L. Zeman: Grotta – lázeň v zámecké zahradě ve Valči. In: *Dějiny staveb 2013*. Plzeň, s. 263-272; T.K. – L. Zeman: Vodní prvky valečské barokní zámecké

zahrady. In: *Sborník z konference Voda pramen života – historické zahrady Kroměříž 2013*. Kroměříž 2013, s. 72-76; **2014**: T.K. – V. Knoll – L. Krčmář: Příspěvek k lokalizaci panského sídla v Týništi, *Hláška XXV*, č. 2, s. 22-24; T.K.: Zdeněk Procházka – 60, *Hláška XXV*, č. 3, s. 42-44; T.K.: Krajinné památkové zóny a podmínky památkové ochrany v západním Krušnohoří. In: *Sborník příspěvků odborného workshopu k problematice zachování, obnovy a zpřístupňování důlních děl a hornické krajiny. Ústí nad Labem*, s. 71-80; **2015**: T.K.: Tvrziště Medvědí doupě u Ostřetína, *Hláška XXVI*, v tisku; T.K.: Stavební podoba městských domů ve vazbě na výrobní provozy v horních městech – dům čp. 127 v Jáchymově. In: *Ars montana*, v tisku.

Zdeněk Procházka

Hořejší Těšov

Oto Brachtel

Hořejší Těšov je nevelká veska seskupená okolo nepravidelné návsi a několika radiálně procházejících cest v odlehle kopcovité krajině severozápadně od Hartmanic (okr. Katlový). V centru vsi se nacházel obdélný panský dvůr a v jeho severním čele orientovaném do návsi panské sídlo. Pozůstatkem dvora je dnes hospodářské stavení, které tvořilo východní křídlo dvorové formace a fragmenty zarůstajících zdí. Na místě zámku jsou zbytky stavební sutě zarostlé křovím. Zámek zanikl v 50. letech 20. století. V rámci této studie bylo marně pátráno po jeho vyobrazení.

Místní jméno Těšov, vážící se pravděpodobně k jednomu ze



Indikační skica stabilního katastru Hořejšího Těšova z r. 1837 (kresebný převod originálu z pozůstalosti Ing. Arch. V. Švábka).



Letecký snímek Hořejšího Těšova. V pravém dolním rohu areál bývalého panského dvora se zámek. Stojí pouze východní hospodářské stavení (<http://www.mapy.cz>).

dvou Těšovů ležících u Hartmanic bylo zachyceno v historických pramenech z roku 1428.¹⁾ V roce 1555 náležel Hořejší Těšov spolu s Dolním Těšovem Janu Rendlovi z Úšavy.²⁾ Hořejší Těšov je pak uváděn roku 1582 jako součást statku Volšovy náležející Dětlebovi Kocovi z Dobrše.³⁾ V rámci rodinných hospodářských vztahů získala vesnici Alžběta Kocová z Lipovice a na Hořejším Těšově, která odváděla roku 1615 poplatek ze svého majetku čítající osm poddaných.⁴⁾ Roku 1646 byl nucen majitel Volšov Matouš Voprech z Feldenštejna prodat zadlužený statek Markétě Kocové z Lub a na Hlavňovicích. Součástí majetku byla i část Hořejšího Těšova.⁵⁾ Markéta realizovala koupi pro svého nezletilého syna Jana Dětleba.⁶⁾ Ten prodal statek Volšovy roku 1674 Václavu Albrechtovi Kocovi, součástí majetku byla stále i část Hořejšího Těšova.⁷⁾ Zbývající část Hořejšího Těšova zdědil Václav Albrecht roku 1689 po svém otci Adamovi Bartoloměji Kocovi z Dobrše.⁸⁾

Roku 1695 odprodal Václav Albrecht Hořejší Těšov a ves Bošov Maxmiliánu Bukovanskému Pintovi z Bukovan a Saloměně Cecílii rozené Kocové z Dobrše. V Hořejším Těšově je tehdy poprvé připomínán poplužní dvůr a v sousedním Bošově svobodný šenk piva a poddanský mlýn.⁹⁾ Roku 1707 koupil statek s poplužním dvorem Maxmilián Norbert Krakovský z Kolovrat a roku 1718 opět tehdy již ovdovělá Saloména Bukovanská.¹⁰⁾ Rodina Bukovanských pak držela statek po celé 18. století. Roku 1768 byl František Václav, syn Salomény Bukovanské, již po smrti. Statek tehdy spravoval (snad již od roku 1764¹¹⁾) jeho syn František Karel.¹²⁾ Roku 1799 vystupovali jako majitelé Hořejšího Těšova sourozenci Jáchym, Antonie a Inocentie, děti Františka Karla Bukovanského, kteří jednali roku 1801 o prodeji statku s Jiřím Kordíkem, kutnohorským měšťanem. Součástí příslušného trhu byl i zámek v Hořejším Těšově.¹³⁾ Jiří Kordík držel statek do své smrti roku 1822. Po něm jej vlastnila dcera Emilie Elledrová rozená Kordíková,¹⁴⁾ která jej postoupila roku 1864 synovi Adolfovi Elledrovi.¹⁵⁾ Naposledy patřil společně s Dolejším Těšovem Zieglerům.¹⁶⁾

V 16. a 17. století býval Hořejší Těšov pouhou vsí – součástí většího hospodářského celku, jímž bylo zpočátku velhartické panství a posléze statek Volšovy. V roce 1615 byl asi vdovským sídlem (majetkem?) Alžběty Kocové rozené Lipovické – viz výše. Zda zde opravdu „seděla“ nelze za současného stavu poznání říci. V závěru 17. století byl je ve vsi zaznamenán panský dvůr a počátkem 18. století, kdy se stal Hořejší Těšov centrem samostatného statku, i panské obydlí. Historické prameny ze druhé čtvrtiny 18. století připomínají vrchnostenský dům o dvou pokojích a později malé panské stavení ohrazené zdí a malý panský dvůr.¹⁷⁾ Od počátku 19. století je v Hořejším Těšově uváděn malý zámek. Součástí hospodářského provozu býval dvůr, ovčín a pivovar.¹⁸⁾

Dispozice panského dvora je dobře patrná na mapě stabilního katastru z roku 1837. Nespálné (zděné) objekty dvora obklopují obdélné nádvoří se dvěma vjezdy – zadním a předním z návsi. Přední vjezd je umístěn mezi dvěma budovami, z nichž severní, větší, má členitý půdorys a přiléhá k ní zahrada – sad. Tento objekt byl zdejší zámek.

Poznámky: **1)** Profous, A. – Svoboda, J.: Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny IV. Praha 1957, s. 331. **2)** Gabriel, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí. Praha 1868, s. 243. **3)** Národní archiv Praha, fond Desky zemské větší, kniha 66, fol. B 25v-27. **4)** Sedláček, A. (ed.): Rozvržení sbírek a berní r. 1615 dle uzavření sněmu generálního nejvyššími berníky učiněné. Praha 1869, s. 42. **5)** Citace v pozn. 3, kn. 304, fol. L 7v-10v. **6)** Citace v pozn. 3, kn. 625, fol. M 26v-27. **7)** Citace v pozn. 3, kn. 393, fol. P 25-28. **8)** Citace v pozn. 3, kn. 479, fol. B 15v-16. **9)** Citace v pozn. 3, kn. 404, fol. K 2-4. **10)** Citace v pozn. 3, kn. 411, fol. H 22v-26; kn. 498, fol. N 1-2v. **11)** Citace v pozn. 2. **12)** Citace v pozn. 3, kn. 484, fol. B 17-17v. **13)** Citace v pozn. 3, kn. 762, fol. P 7-8v; kn. 773, fol. O 24v-28. **14)** Citace v pozn. 3, kn. 1171, fol. C 7v-8v. **15)** Citace v pozn. 2. **16)** Musil, F. – Plaček, M. – Úlovec, J.: Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Moravy a Slezska po roce 1945. Praha 2005, s. 109. **17)** Kolektiv (ed.): Tereziánský katastr český 3 – dominikál. Praha 1970, s. 362. **18)** Citace v pozn. 3, kn. 773, fol. O

24v-28; Sommer, J. G.: 1840: Das Königreich Böhmen, statistisch-topographisch dargetellt VIII. Praha 1840, s. 205.

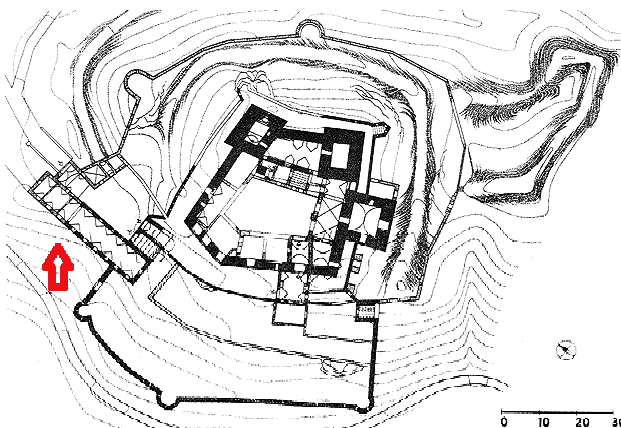
Kolečková ostruha z hradu Landštejn

Tomáš Mařík

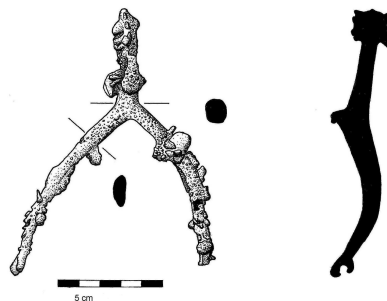
Hrad Landštejn se nachází přibližně 20 km jihovýchodně od Jindřichova Hradce nad obcí Pomezí pod Landštejnem (okr. Jindřichův Hradec). Poměrně známé zříceniny hradu byly mnohokrát popsány v literatuře (např. Sedláček 1995; Menclová 1972; Durdík 2000). Pro potřeby tohoto článku pouze uvádím, že život hradu spadá do rozmezí mezi počátkem 13. století a rokem 1771, kdy byl hrad po požáru definitivně opuštěn (Durdík 2000, 318-319).

V březnu 2014 objevil pan Ivo Mařík v západním svahu pod hospodářskou budovou u první brány poměrně rozsáhlé narušení terénu, způsobené snad těžkou technikou. Osbíráním narušené plochy bylo získáno několik zlomků keramiky a především téměř v úplnosti dochovaná železná ostruha s kolečkem.

Ostruha je dlouhá 13 cm, přičemž délka ramen činí 8 cm a vidlice je dlouhá 3,5 cm. Ramena jsou spojena do náznaku lomeného oblouku a rozevírají se směrem ke koncům. Maximální rozpětí ramen je 9 cm. Prohnutí ramen (vzhledem k horizontální rovině) je mírně obloukovité s výraznějším ohybem u konců. Maximální prohnutí ramen činí 1,8 cm. Úchyty na konci ramen jsou dochovány jen torzovitě, ale zdá se, že byly zakončeny kruhově, pouze s jedním upínacím očkem. V místě styku jsou ramena rozšířena v ostrou patku, jejíž hrot je druhotně ohnutý. Ramena jsou v průřezu vně lehce vypouklá, vnitřní strany jsou ploché. Vidlice i kolečko jsou silně zkorodovány, takže není možný jejich přesný popis. Vidlice je v průřezu patrně čtvercová nebo lehce obdélná. Na kolečku je patrně pět paprsků, jejich celkový počet však za současného stavu ostruhu není možné určit.



Plán hradu Landštejna. Šipkou označeno místo nálezu ostruhu.



Ostruha z hradu Landštejna (kresba autor 2015).

Vzhledem k náleзовým okolnostem musíme s popisovanou ostruhou zacházet jako s povrchovým sběrem bez stratigrafických souvislostí. V takovém případě spadá landštejnská ostruha do poměrně různorodé a rozsáhlé škály ostruh vrcholného středověku a lze ji datovat pouze rámcově do rozmezí 13. – 15. století (např. Krajč 2003, 118-127).

Literatura: Durdík, T. 2000: Ilustrovaná encyklopedie českých hradů. Praha; Krajč, R. 2003: Sezimovo Ústí. Archeologie středo-

věkého poddanského města 3. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Díl 1. Praha; **Menclová, D.** 1972: České hrady I. II. Praha; **Sedláček, A.** 1995: Hrady, zámky a tvrze Království českého IV. 3. vydání, Praha.

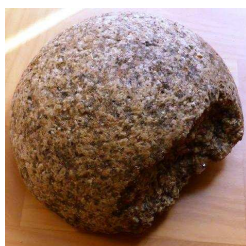
Už jste četli...?

Ves Jarov a její okolí. Publikace má 12 kapitol, z nichž osmá (k dvoustému výročí narození F. A. Hebera) z pera I. Bukačové nese název František Alexander Heber (1815-1849) a podtitul Kapitola z dějin české umělecko-historické topografie 19. století, devátá o rodišti F. A. Hebera od P. Rožmberského se jmenuje Hájovna Třebekov a desátá od téhož autora byla nazvána Dvůr a ves Třebekov – hrad Železnice. Formát A5, 100 stran, cena 60 Kč + poštovné a balné. Objednat možno na adrese Nakladatelství Ing. Petr Mikota, Polní 56, 326 00 Plzeň, tel. 603 828 377, e-mail: pmikota@post.cz.

Redakce

Z hradů, zámků a tvrzí...

Dne 3. 4. 2015 jsem opět asi po roce navštívil hrad Frumštejn (okr. Plzeň-sever). Areál hradu opět začíná zarůstat vytrvalými křovinami. Místo je pravděpodobně velmi často navštěvováno detektoráři, kteří se ani nesnaží po sobě zametat stopy. Na celém hradišti je spousta vykopaných nezasypaných děr. Blízké okolí navštěvují asi i divoká prasata. Na jednom místě v severozápadní části areálu u paty valu jsem v jámě velice pravděpodobně vyhrabané zvířetí našel půl dělové žulové koule o průměru asi 17 – 18 cm a dva zlomky keramiky (okraj mísy 100 x 50 mm) z 15. století.



O. Brachtel

Zprávy z klubu

Rada

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozember@post.cz. Internetové stránky: http://www.klub_augusta_sedlacka.cz.

Červnová schůze Rady potvrdila ve funkcích předsedu Ing. Jana Anderleho, tajemníka Petra Rožmberského, pokladníka Ivana Štrunce a kontrolora účtů J. Světlíka. Byly určeny osoby s pravomocí jednat jménem KASu o dotacích. Rozhodlo se o konání konference Dějiny staveb 2016 a o vydání sborníku Dějiny staveb 2015. Desátek i předplatné Hlázky zůstávají na stávající úrovni (10 Kč a 60 Kč). Dále Rada rozhodla o řádném zapsání KASu a jeho pobočných spolků do spolkového rejstříku, vedeného u příslušného soudu (k čemuž nás nutí nový společovací zákon), což bude vyžadovat změnu stanov. Návrh nových stanov bude zaslán všem pobočkám k odsouhlasení či k připomínkám.

Redakce se omlouvá za chyby v minulém čísle Hlázky; omylem byl článek Opevněný kostel v Tasově u Velkého Meziříčí připisán Jiřímu Slavíkovi, i když jeho autorem je Josef Unger. Jakž takž se toto nedopatření podařilo odstranit přelepením proužkem papíru se jménem pravého autora. Chyby tiskaře (bílý – nevytištěný – proužek uprostřed levých sloupců na s. 28 a 30) si redakce všimla pozdě, jinak by musel tisknout znova.

Až na výjimku si zřejmě nikdo z cca 330 členů KASu na jaře nevěšil na panských sídlech ničeho, co by stálo za to poslat do rubriky „Z hradů, zámků a tvrzí“, podobně, jako se zřejmě nikdo nesetkal s novou publikací či článkem o panských sídlech pro rubriku „Už jste četli...?“. Jinak si totiž redakce neumí vysvětlit, že žádné informace do těchto rubrik nedorazily. Také už zase dochází větší příspěvky do Hlázky. Doufáme, že přes léto přeci jen něco do redakce (rozember@post.cz) přijde.

Pobočka Plzeň

Kontaktní adresa: KAS, Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň. Tel. 604261000, e-mail: rozember@post.cz.

Na pravidelných schůzkách pobočky (Kollárova 18, Saloon, suterén) přednášel v dubnu T. Karel o nových zjištěních učiněných v souvislosti s opravou věže hradu Švihova, v květnu T. Makaj vyprávěl o strašických hradech z pohledu regionálního historika, v červnu seznámil přítomné s problematikou mýtnic P. Mikota. Děkujeme.

Jarní autovycházky na Žatecko/Lounsko, do kraje opuky, se v sedmi autech účastnilo 24 lidí. Bylo poměrně chladno, ale nepršelo. První zastávkou byl Líčkov, hrad přestavěný na zámek. Měli jsme smůlu – zrovna nebyl přístupný, takže se nám i přes protesty správce podařilo proniknout jen na nádvoří. V Dobříčanech stojí souběžně se silnicí 110 m dlouhá budova zámku s arkýřem, která má ještě dvě křídla vybíhající do velké zahrady s rybníkem. Zvýšením tělesa silnice se jeden z průjezdů ocitl v pozici sklepního okna. Vše je zdevastované a opuštěné, střechy již postrádají krytinu, jeden úsek zámku se zřítíl. Objekt patřil armádě, nyní jedné „eseročce“. Ve vsi jsou zříceniny i dalších objektů. Zámek Stekník větší část výpravy jen obhlédla, menší část absolvovala prohlídku, čímž došlo k rozdělení. Menší část výpravy pak již nebyla spatřena. Ostatní se přesunuli do Postoloprta, kde obhlédli velký uzavřený a nevyužívaný zámek. Následoval Nový Hrad/Jimlín. Vstupné do dvou okruhů činilo 100 Kč, a kdo chtěl fotit, musel si ještě 30 Kč připlatit. Za uvedené peníze toho zase tak moc vidět nebylo. Hradní věž, opatřená „kostelní“ cibulovou bání, se opravovala a nebyla přístupná. Zaujaly záklopové malované stropy, které se dochovaly v místnostech patra jednoho křídla, velká kaple, půlkruhově zakončené okosené portály ve sklepech, zbytky původní figurální výmalby a sušárna na ovoce z r. 1726 vestavěná do přízemí. V jedné z prostor byla umístěna výstava papírových modelů panských sídel místní učitelky. Zdlouhavá prohlídka a následný oběd v Lounech (kde jsme se rozptýlili, abychom jedli v různých restauracích a tím oběd urychlili, což se nezdařilo, neboť jsme všichni našli v centru jen jednu a tu samou hospodu, kde sice měli plzeňské, ale nikoli lounské, které jsme chtěli ochutnat) způsobily, že na další lokality nezbyvalo mnoho času. Obhlédli jsme nezajímavý a nepřístupný zámek v Cítolibečích, zaujala budova vodárny a sloup sv. Trojice. Poté následoval augustiniánský klášter v Dolním Ročově, kde bylo domluveno umožnění prohlídky. Velký honosný kostel je v dobrém stavu, uvnitř bohaté baroko a hrobka Kolovratů. Konvent donedávna sloužil utilitárním účelům, momentálně je nevyužívaný a chátrá. Na břizolitové fasádě je osazena velká mramorová deska s erby a obsáhlými nápisy informujícími o tom, že Jindřich Libštejnský z Kolovrat klášter nadal testamentem r. 1646 a jeho syn Oldřich Ferdinand klášter roku 1648 renovoval. Deska je zčásti zakryta rostlinstvem. Potom už jsme stačili jen tvrz Dvice, do níž jsme se však nedostali, neboť majitelé nebyli doma, a velké a dobře dochované tvrzisko v Kozojedech, které se ale všem, kteří z výpravy ještě zbývali, nepodařilo v lese najít. Poté se zbytek výpravy rozjel po vlastní ose k domovu. Za přípravu výletu děkujeme V. Chmelfřovi a O. Slabému.

Jarní autobusový zájezd (29 lidí, dva psi a auto se dvěma lidmi) pod vedením T. Karla směřoval na Ašsko a provázelo ho nádherné počasí. Začali jsme hradem v Libě. Do roku 1945 se v něm bydlelo, potom ponechán na pospas živlům. Propadly se stropy. Po roce 1990 se postupně začal opravovat, byly ale udělány značné chyby, oprava se zastavila, ale potom (a ještě stále) probíhá. I přesto jsme si mohli prohlédnout sklepy a část interiérů. Hrad/zámek je zachráněn. Další na řadě byl Hazlov. Zdejší zámek/hrad, uprostřed něž stojí nově opravená původně románský kostel, je v ruinách; jen přední část obrácená do návsí je nově zastřešena a zřejmě bude dále opravována. Ovšem boční a zadní část rozsáhlého areálu jsou v troskách. Také toto sídlo bylo do roku 1945 obývané. V Nebesích jsme obhlédli drobný kostelík a za Nebesy v lese rakouské polní opevnění z roku 1759, kdy se zde střetlo rakouské a pruské vojsko. V Nebesích jsme také poobědvali. Projeli jsme Aš (přítom mírně bloudivé jsme vjeli do slepé uličky, na jejímž konci čekala policie, ale přestupek nám odpustila) a dorazili do Podhradí, kde byla domluvena prohlídka protestantského kostela Dobrého pastýře. Všichni byli uchvázeni dřevěnými malovanými patrovými galeriemi, lavicemi s čísly a jmény farníků, dřevěnou malovanou klenbou,

náhrobními kameny a epitafy a atmosférou kostela. Zrovna tak překvapily zříceniny hradu a zámku v Podhradí. Z hradu zbyla vysoká věž na skále, k níž se přimykaly další hradní budovy – ukazuje na to přitesaná skála a otisky na věži. V předpolí hradu vznikl renesanční Horní zámek, v hradním příkopu byl vystavěn pivovar a okolí bylo mnoha terasami parkově upraveno. Zámek r. 1902 vyhořel a od té doby je ve zříceninách. V Podhradí byly ještě dva mladší zámky, Dolní a Nový – oba byly zbořeny v 60. letech 20. století. Následovaly Kopaniny s někdejší hradem/zámek, taktéž obývaném do roku 1945. Na epitafu ve výše zmíněném kostele je zachycena jeho podoba s několika věžemi a křídly, dnes je k nepoznání. Část byla stržena, zbývající část se snaží majitel zachránit – na polovině je již nová střecha. Bylo možné si prohlédnout interiér, kde se však nic pozoruhodného nezachovalo. Následoval novogoticky upravený avšak nepřístupný zámek Doubrava. Na zpáteční cestě jsme ještě navštívili „drnburk“ neznámého jména a osudů na břehu přehrady Skalka u Chebu. Viděli jsme, co napáchal nezáměr režimu i lidí o památky ve druhé polovině 20. století v pohraničí – tři do roku 1945 obývaná honosná sídla byla ponechána zkáze; až po roce 1989 o ně byl projeven zájem, který vyústil v jejich nákladné opravy. Za přípravu zájezdu děkujeme P. Rožmberskému a T. Karlovi.

Na jamní členské schůzi bylo vyloučeno 9 neplatičů a přijato 5 nových členů. Pobočka má tedy nadále 165 členů. Schůze rozhodla o zřízení vlastního účtu pobočky, čímž odpadne nutnost platit při převodu na účet pětikorunu navíc a což usnadní práci pokladníkovi. Na závěr schůze připomněl J. Kabát zemřelého bývalého člena pobočky L. Wettengla.

V sobotu 19 září se koná podzimní **autovycházka na Karlštejn**, kde dosud někteří jedinci nebyli. Po cestě shlédneme zámky v Loděnici a v Lužci. Na Karlštejně jsou tři okruhy – první za 170 Kč (55 minut, jen zde je možno za poplatek 150 Kč fotit bez blesku), druhý (100 min., s kaplí sv. Kříže, fotit zakázáno) za 330 Kč a třetí (40 min., na věž, fotit možno jen v 5. patře zdarma) za 150 Kč. Zvřáta na hrad nesmí. Zájemci o 2. okruh si musí sami prohlídku nejméně 4 dny předem rezervovat na: rezervace@hradkarlstejn.cz. Ještě existuje čtvrtá možnost – obdivovat Karlštejn z nádvoří nebo z některé z restaurací (oběd). Na zpáteční cestě přes zámky Liteň, Všeradice, Osov, Šemíkův pomník a tvrziště v Neumětelech a tvrziště u Želkovic je ještě v plánu navštívit hrady Točnick (70 Kč) a Žebrák (30 Kč). Bude to drahé, ale co je dnes levné? Pěšáci se podělí o cestovní náklady s majiteli aut. Zájemci se opět včas přihlásí na tel. 604261000 nebo e-mail: rozember@post.cz.

Pobočka Brno

Kontaktní adresa: Ing. Pavel Švehla, Ondráčkova 3, 628 00 Brno-Líšeň, e-mail: svehla.pavel@volny.cz; Mgr. Bc. Josef Jan Kovář, Renneská tř. 416/39, 639 Brno, e-mail: josef.kovar@seznam.cz.

Zpráva o činnosti v roce 2014: Jádrem činnosti pobočky spočívalo téměř beze zbytku v individuálních aktivitách jejích členů. Kupříkladu J. Štětina se v rámci svých pracovních povinností na Národním památkovém ústavu zabýval mimo jiné stavebním vývojem středověkého hradu Kvasice, stejně tak J. J. Kovář se v daném období věnoval počátkům hradů Vildenberk u Pozořic a Doubravice nad Svitavou, kde žel dokumentoval i nové detektorářské zásahy. Podobně špatné zjištění učinil J. Štětina i na obléhacích pevnostkách u Nového Hradu nedaleko Olomučan na Blanensku, které byly v uplynulém roce vystaveny doslova masivnímu plenění detektorářů. J. Unger pak dokončil několikaleté výzkumy středověkých sakrálních objektů v Tasově přímo souvisejících s význam-

ným moravským šlechtickým rodem Tasovců. Společná aktivita pobočky se konala pouze jedna. Nepodařilo se totiž uskutečnit ani plánovanou exkurzi na hrad Boskovice, ani připravovaný seminář o nových objevech sakrální architektury na Moravě. Boskovická výprava ztroskotala jako obvykle na pracovním vytížení J. Štětiny, realizace semináře pak byla zmařena požadavkem brněnského biskupství na komerční pronájem prostor na Petrově v Brně. Jedinou společnou aktivitou se tak stala výroční schůze pobočky, kterou svolal pokladník J. Kovář do místa svého bydliště v Boskovicích. Schůze se konala v sobotu 6. prosince a navzdory chladnému počasí byla její součástí i exkurze po vybraných památkách Boskovic. V prvé řadě se jednalo o kostel sv. Jakuba Staršího, jednu z mála rozsáhleji dochovaných ukázek pozdně gotické stavební hutě pánů z Boskovic, dále o městskou radnici s goticko-renesanční věží a část židovského ghetta. Prohlídku boskovického hradu se žel v daném termínu nepodařilo realizovat z důvodu nezájmu majitelů objektu, hraběcí rodiny Mensdorff-Pouilly. Vlastní schůze proběhla v příjemném prostředí restaurace „Rabínův šenk“ v židovském ghettu, která právě na podzim proslula na tradičních Husích slavnostech v Boskovicích vynikajícím 3. místem v soutěži o nejlepší husí pečinku. Na schůzi byl přijat do spolku i nový člen, pan Kamil Pokorný z Brna, který se zabývá zejména vyhledáváním a průzkumy historického podzemí za pomoci proutkaření a dalších metod. Pro rok 2015 je cílem zejména definitivní řešení exkurze na boskovický hrad. Již na sobotu 10. ledna je však plánována návštěva archeologické výstavy „Velká Morava a počátky křesťanství“ v Moravském zemském muzeu v Brně pod vedením J. Kováře. Hlavní událostí roku potom bude spoluorganizace odloženého semináře „Nové objevy církevní architektury na jižní Moravě“, jenž je pod vedením J. Ungera plánován na pátek 24. dubna 2015 v Tasově.

Zpráva o hospodaření v r. 2014: Zůstatek 3670 Kč. Příjmy 990 Kč (členské příspěvky 440, předplatné Hlásky 480, dary 70). Výdaje 590 Kč (desátek 110, předplatné Hlásky 480). Zůstatek: 4070 Kč.

pokladník J. J. Kovář

Další informace od poboček redakce do uzávěrky tohoto čísla neobdržela.

Kontakty na ostatní pobočky:

Pobočka Zlín

Kontaktní adresa: KAS pobočka Zlín, MUDr. Jiří Hoza, Česká 4760, 760 05 Zlín. Tel. 737177346. E-mail: jihoz@post.cz. Int. stránky pobočky: <http://www.kaszlin.estranky.cz>.

Pobočka Hradec Králové

Kontaktní adresa: Ing. Jiří Slavík, Nerudova 1210, 517 41 Kostelec n. Orlicí, e-mail: slavik@josefov.npu.cz, jaroslav_cemy@centrum.cz.

Pobočka Praha

Kontaktní adresa: KAS Pobočka Praha, PhDr. Jiří Úlovec, Tř. Milady Horákové 133, 166 21 Praha 6 – Dejvice, e-mail: julovec@mvcz.cz, Petr Valenta, geomess@volny.cz.

Pobočka Humpolec

Kontaktní adresa: KAS, pobočka Humpolec, Hradská 818, 396 01 Humpolec, E-mail: kocmani.hu@seznam.cz, frantisek.kocman@mesto-humpolec.cz, tel: 777347511. Internetové stránky pobočky: <http://www.hrad-orlik.cz>.

Uzávěrka dalšího čísla: 10. 9. 2015 (vyjde v první říjnové dekádě 2015)

HLÁSKA, zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. ISSN 1212-4974.

Vychází čtvrtletně. Toto číslo vyšlo v 1. červencové dekádě 2015.

Šéfredaktor Petr Rožmberský (rozember@post.cz), technický redaktor ing. Petr Míkota (pmikota@post.cz), redaktor pro internet Milan Novobilský (klub_augusta_sedlacka@centrum.cz).

Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Kopeckého sady 2, 301 56 Plzeň.

Vydává Klub Augusta Sedláčka za přispění statutárního města Plzně.

Registrováno pod značkou OK UmP 23/1991. 350 výtisků.